

505

58.64.1244

непом.

**РАБОТНИЦА
і СЯЛЯНКА**
№ 1 СТУДЕНЬ 1958

У новым годзе — да новых перамог!

СТУДЗЕНЬ — першы месяц новага года. Яшчэ гучаць у нашых сэрцах навагоднія прывітанні, віншаванні, лепшыя пажаданні родных і сяброў, яшчэ вакол маляўнічых навагодніх ёлак кружыцца наша шчаслівая дзетвара і яшчэ не раз мы з гонарам успамінаем аб цудоўных справах, якія здзейсніў савецкі народ у мінулым, 1957 годзе.

Хіба можна забыць такую знамянальную падзею мінулага года, як запуск двух штучных спадарожнікаў Зямлі, падзею, якая выклікала велізарнае захапленне ва ўсім свеце. Запуск штучных спадарожнікаў Зямлі з'явіўся трыумфам сусветнай навукі і тэхнікі. Радасна і прыемна ўсведамляць, што смелая мара чалавецтва ажыццёўлена іменна ў нашай краіне, што іменна савецкія вучоныя адкрылі новую эру ў развіцці сусветнай навукі. Радасна ўсведамляць, што амерыканцы, якія заўжды выхваляюцца сваёй «перавагай», вымушаны зараз выставіць лозунг — дагнаць Савецкі Саюз па раду важнейшых галін навукі і тэхнікі.

Мы запомнім мінулы год, перш за ўсё, як юбілейны год, калі ўвесь савецкі народ і ўсё прагрэсіўнае чалавецтва адсвяткавалі саракагоддзе Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. Святкаванне саракагоддзя Вялікага Кастрычніка вылілася ў яркую дэманстрацыю трыумфу ланіскіх ідэй міру і сацыялізма.

Важнейшай падзеяй мінулага года з'яўляюцца Нарады прадстаўнікоў камуністычных і рабочых партый сацыялістычных краін і прадстаўнікоў камуністычных і рабочых партый 64 краін, якія адбыліся ў Маскве ў лістападзе. Як адзначыў снежаньскі Пленум ЦК КПСС, работа гэтых Нарад і іх рашэнні — гэта буйнейшы поспех сусветнага камуністычнага руху. Нарады пераканаўча прадэманстравалі далейшае згуртаванне сацыялістычнага лагера і ўсяго міжнароднага камуністычнага руху на ідэйнай аснове марксізма-ленінізма.

Імперыялісты і іх прыслужнікі нямала працы прыклалі, каб унесці раскол у сусветны камуністычны рух. Але гэта ім не ўдалося і ніколі не ўдасца!

Дэкларацыя і Маніфест міру — гэтыя важнейшыя гістарычныя дакументы, прынятыя на нарадах, — сустрэлі гарачае ўхваленне працоўных усяго свету. Палымяны заклік камуністаў вызваліць свет ад пагрозы вайны блізкі і дарагі сэрцу кожнага сумленнага чалавека. Нельга без хвалявання чытаць натхнёныя словы Маніфеста:

«Мы працягваем руку ўсім людзям добрай волі. Агульнымі сіламі скінем цяжар узбраенняў, якія прыгнятаюць народы! Вызвалім свет ад пагрозы вайны, смерці і знішчэння! Перад намі светлая і шчаслівая будучыня чалавецтва, якое ідзе да прагрэсу.

Свету — мір!»

Самымі стойкімі, самымі адданымі барацьбітамі за мір з'яўляемся мы, савецкія людзі.

Савецкі народ пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі няўхільна ідзе ўперад, вырашаючы галоўную

эканамічную задачу — дагнаць і перагнаць найбольш развітыя капіталістычныя краіны па вытворчасці прадукцыі на душу насельніцтва. Адны клопаты ёсць у савецкіх людзей — няспынна ўмацоўваць магутнасць сваёй Радзімы, прымчаць яе багацці, бо чым мацней і багацей становецца наша краіна, тым лепш і прыгажэй робіцца жыццё кожнага чалавека.

Пацвердзіць гэта можна безліччу фактаў. Нам, жанчынам, бліжэй за ўсё такі факт: зараз зіма, а ў магазінах у нас і малако, і смятана, і сметанковае масла, і шмат іншых малочных прадуктаў. І не толькі малочных, а і ўсякіх іншых. Купляй, калі ласка, колькі твая душа жадае!

Аб тым, як з году ў год паляпшаецца жыццё, пішуць нашы чытачкі-калгасніцы Н. Ульяніцкая з калгаса «Сталінскі шлях» Камянецкага раёна, А. Фэрэнтава з калгаса «Маяк камунізма» Барысаўскага раёна, Ганна Маскалік з калгаса «Ленінец» Капыльскага раёна і многія іншыя.

«У мінулым годзе, — расказвае Уладзіслава Хмяльніцкая з калгаса «Рассвет» Браслаўскага раёна Маладзечанскай вобласці, — на заробленыя працадні я атрымала 3480 рублёў грашыма, 920 кілаграмаў збожжа, 870 кілаграмаў бульбы. Я купіла сабе веласіпед, гадзіннік «Зара», зімовае і асенняе паліто і іншыя рэчы».

Савецкім людзям вельмі патрэбен мір, і мы яго не просім, мы змагаемся за яго сумленнай, самаадданай працай.

На дзевятай сесіі Вярхоўнага Савета СССР, якая адбылася ў канцы снежня, усебакова абмеркаваны і зацверджаны Дзяржаўны план развіцця народнай гаспадаркі СССР і бюджэт на 1958 год. У гэтых дакументах зноў і зноў выказана міралюбная палітыка Савецкага Саюза. План на 1958 год прадугледжвае далейшы ўздым гаспадаркі і культуры нашай краіны. Усё больш і больш сродкаў адпускаецца на жыллёвае будаўніцтва, на асвету, будаўніцтва дзіцячых і медыцынскіх устаноў, на пенсіі і дапамогі. У плане 1958 года прадугледжана далейшае працвітанне ўсіх саюзных рэспублік, у тым ліку і нашай Беларускай рэспублікі. Больш чым на 6 працэнтаў павялічыцца валавая прадукцыя прамысловасці. Аб'ём капітальных укладанняў павялічыцца ў параўнанні з 1957 годам на 11,7 працэнта. За гэтымі лічбамі мы бачым новыя новабудовы прамысловасці, новыя цудоўныя жылыя дамы для працоўных, далейшы рост тэхнічнага аснашчэння сельскай гаспадаркі, умацаванне энергетычнай базы рэспублікі.

Велічны і грандыёзны нашы планы. У іх ажыццёўленне разам з усім народам дастойны ўклад уносяць жанчыны Беларусі. Няхай жа з першых дзён новага года яшчэ шырэй разгорнецца ўсенароднае сацыялістычнае спаборніцтва за выкананне плана па ўсіх паказчыках.

У новым годзе — да новых перамог!

РАБОТНІЦА І СЯЛЯНКА

ВЫДАННЕ ЦК КП БЕЛАРУСІ

ГОД ВЫДАННЯ
ТРЫЦАЦЬ ЧАЦВЁРТЫ

№ 1
СТУДЗЕНЬ 1958

Пралетарыі ўсіх краін, яднайцеся!

30к. 2
1844

Зінаіда Тусналобава-Марчанка... Хто не ведае зараз гэтага імя, хто абышоў увагай гэтае гераічнае жыццё, пра якое пісалася апошнім часам амаль ва ўсіх нашых газетах і часопісах...

Зінаідзе Тусналобай-Марчанка прысвоена пачэснае званне Героя Савецкага Саюза. Два гады назад у нашым часопісе быў змешчаны нарыс пра гэтую слаўную дачку беларускага народа. Пра яе мужнае, самаадданнае жыццё мы раскажам зараз каратка і толькі ў галоўных рысах.

...13 мая 1944 года ў газетах з'явіўся зварот камсамолкі Зіны Тусналобай да воінаў 1-га Прыбалтыйскага фронту: «Рускія людзі! Салдаты! Я была вашым таварышам, я ішла з вамі ў адной шарэнзе... Мне 23 гады. Пятнаццаць месяцаў ужо ляжу я, прыкаваная да шпітальнага ложка. У мяне цяпер няма ні рук, ні ног. Гэта зрабілі фашысцкія каты... Я прашу вас, адпомсціце за мяне, за мой родны Полацк! За нашу знявечаную зямлю, за нашу растаптаную маладосць!»

За восем месяцаў сандружынніца Зіна Тусналобава вынесла з поля бою 123 параненых байцоў. У адной з атак, ратуючы камандзіра роты, Зіна сама была цяжка паранена. Затым пайшлі адзін за другім шпіталі і восем аперацый...

Зварот Зіны да байцоў 1-га Прыбалтыйскага фронту меў свае вынікі: вораг быў выбіты з Полацка і націўся ў сваё звярнуе лагава...

Пісьмы сяброў — іх цяпер у Зіны было многа — былі самыя сардэчныя. Яны падбадзёрвалі, натхнялі.

Потым адбылася сустрэча з мужам, сустрэча, якая канчаткова вярнула Зіну да жыцця, вярнула ў строй.

...Зараз Зінаіда Міхайлаўна Тусналобава-Марчанка жыве з сям'ёй — мужам, сынам Вовачкам і маці — у сваім родным Полацку. Радзіма акружыла яе клопатамі. Ёй пабудавалі прасторны і ўтульны дом. Нядаўна яна атрымала яшчэ адзін каштоўны і ў яе стане асабліва важны падарунак — аўтамашыну «Победа».

Гэта ўсім прыемна, але найбольш радуецца падарунку, мусіць, сын Вова — самая вялікая радасць усёй сям'і.

Сын Зінаіды Міхайлаўны — харошы, пацешны хлопчык. Гэты год ён яшчэ бегае ў дзіцячы сад, на тую восень пойдзе ўжо ў школу...

Усё гэта хіба не радуе сэрца?..

У гэтыя дні асабліва ажыўлена перапіска Зінаіды Міхайлаўны. З усіх канцоў краіны яе вітаюць і віншуюць з высокай урадавай узнагародай таварышы, сябры. Ёсць прывітанні і ад людзей, якія яе ніколі не бачылі, але гарача палюбілі за гераічныя справы.

Прыміце, дарагая Зінаіда Міхайлаўна, гарачае прывітанне і самыя найлепшыя пажаданні Вам і Вашай сям'і ад жанчын Савецкай Беларусі.

На здымку: прыйшла пошта, Зінаіда Міхайлаўна з мужам Іосіфам Пятровічам і сынам Вовачкам праглядаюць пісьмы.

Фота А. Дзітлава.

ДОЛЯ МАШЫ КАВАЛЕНКА

„НЕ ПАСПЫТАЎШЫ горкага, не пакаштуеш і салодкага», — казала некалі маці. Цудоўная была матуля ў Машы — пяхотная, строгая і такія смешныя прымаўкі ведала. Ніяк, бывала, не дайдзеш у іх, што да чаго. Вось і ў гэтай таксама. Паспрабуй, зразумей, што, «не паспытаўшы горкага, не пакаштуеш і салодкага» — гэта значыць, не будзеш вучыцца, не станеш сапраўдным чалавекам. Цяпер Маша ведае сэнс прымаўкі. А вось тады, васьмігадовай дзяўчынкай, яна толькі смялася над матчынай «мудрасцю».

Гоўна кладуцца на гладкі аркуш паперы ледзь прыкметныя лініі. Лічбы, літары, формулы, вылічэнні. Тоўстыя кнігі з доўгімі назвамі. Інстытуцыя лабараторыі, цішыня аўдыторыі і строгасць прафесара на заліках. Бяссонныя ночы напярэдадні экзаменаў і, нарэшце, радасць ад удалага адказу, ад скупой пахвалы выкладчыка:

— Добра, Каваленка! З вас атрымаецца не кепскі інжынер.

Інжынер... Яна, Маша Каваленка, маці якой калісьці марыла аб сямігадовай адукацыі для дачкі, — інжынер. Эх, мама, мама! Нялёгкае табе дасталося жыццё, мала было ў ім радасці. І нездарма гаварыла ты калісьці, што жаночая доля — самая горкая. А вось Маша не можа на сваю долю паскардзіцца, хоць, што і казаць, не асабліва многа было ў ёй салодкага.

Суровай, звейнай зімой прапаў шахцёр Іван Каваленка. Пакінуўшы дома жонку з кучай малых дзяцей, ён пайшоў у заробкі. Доўга чакала Наста Каваленка весткі ад мужа, выходзіла на дарогу і глядзела ўдалеч да болю ў вачах, спадзеючыся заўважыць знаёмую постаць, але ўсё дарэмна. Казалі людзі, што бачылі Івана на суседняй шахце, але ён не спыніўся там, пайшоў далей. А куды — хто яго ведае. Так і прапаў. Вясной, калі растаў снег, знайшлі людзі ў стэпе мёртвага чалавека. Ён, напэўна, замёрз яшчэ зімой. Толькі па мяшэчку, што валяўся побач, і пазнала Наста свайго Івана.

Так засталася Маша Каваленка, без бацькі. Каму на свеце не даводзілася чуць пра гаротнае сіроцкае жыццё? Нястачы, абразы, несправядлівыя дакоры, цяжкая праца з малых год — спадарожнікі сірот спрадвек. Такая дарога, напэўна, сустрэла б і Машу, калі б жыла яна ў другі час ці ў другой краіне. Але Машына жыццё склалася інакш.

Падраслі браты — пайшлі працаваць. Прыносілі маці ў дні зарплаты не менш, чым бацька калісьці. Пачала і Маша заплятаць у свае косы прыгожыя істужкі. Пасялілася шчасце ў доме Каваленкаў. Але і зноў не надоўга. Грымнула вайна. Чатырох братоў праводзіла Маша на фронт. А што было потым?

Эвакуацыя, работа на заводзе, прыезд у спалены, зруйнаваны Данбас, хлебныя картачкі, чаравікі па талонах, лісты з фронту ад блізкіх і кароткія, у некалькі радкоў, паведамленні: «Загінуў смерцю храбрых...» — усё гэта памятна тысячам савецкіх людзей, памятна і сям'і Машы Каваленка. Не, не надта радасна было ў Машыным жыцці, і ўсё ж яна не можа назваць сваю долю горкай.

Вясной, сорок год назад, прышла сюды бедна апранутая дзяўчына. Яна доўга стаяла ля будынка і не заўважала, што стаць нагамі ў вадзе. Адзін з рабочых звярнуў на яе ўвагу.

— Скажыце, калі ласка, як прайсці ў аддзел кадраў?

Гэта была Маша Каваленка. У Мінск прыехала яна выпадкова, як пішуць у заявах, «па сямейных абставінах». А склаліся яны так, што Маша павінна была выбіраць: або пайсці ў нянькі да старэйшага брата, або ўладкоўвацца на завод. Маша выбрала апошняе.

Вельмі мала ведала яна, дачка данецкага шахцёра, аб гэтым беларускім заводзе. Ды і адкуль ёй было ведаць, як у самым пачатку дваццатага стагоддзя нехта з прадпрыемальных мінскіх багачаў паставіў на гэтым самым месцы драўляны будан, наладзіў у ім самотную вагранку і назваў сваё «прадпрыемства» гучнай назвай — ліцейны завод. Працавала тут некалькі дзесяткаў чалавек. І нават самі рабочыя пасмейваліся над сваім прадпрыемствам, называючы яго «гігантам». Тады ў раёне Ляхаўкі стаяла невылазная грязь, бойка гандлявалі тры карчмы і, быццам ад холаду, туліліся адна да адной халупы беднякоў.

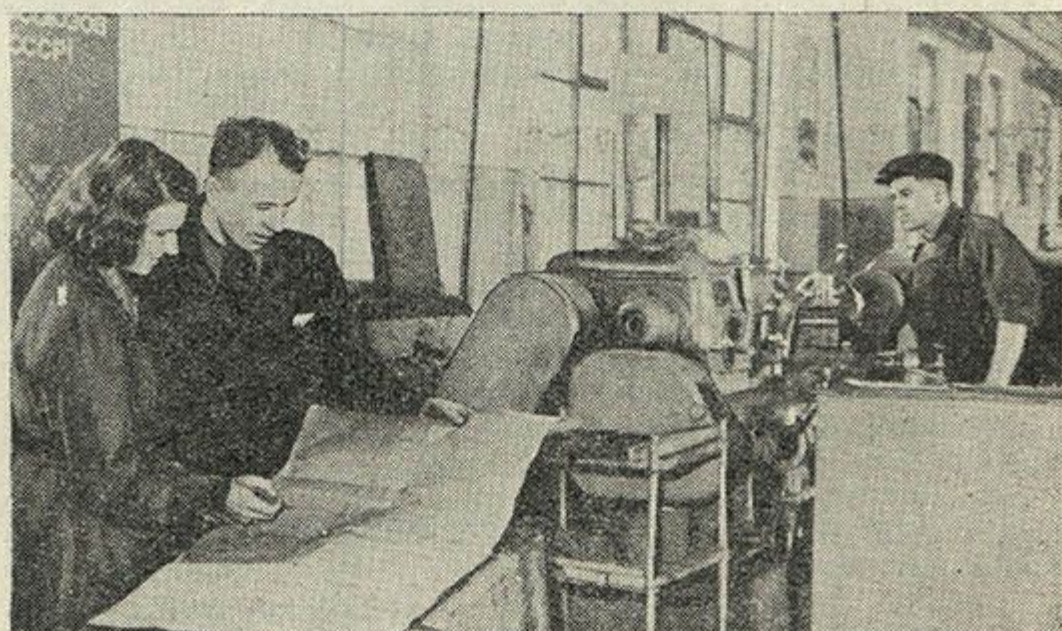
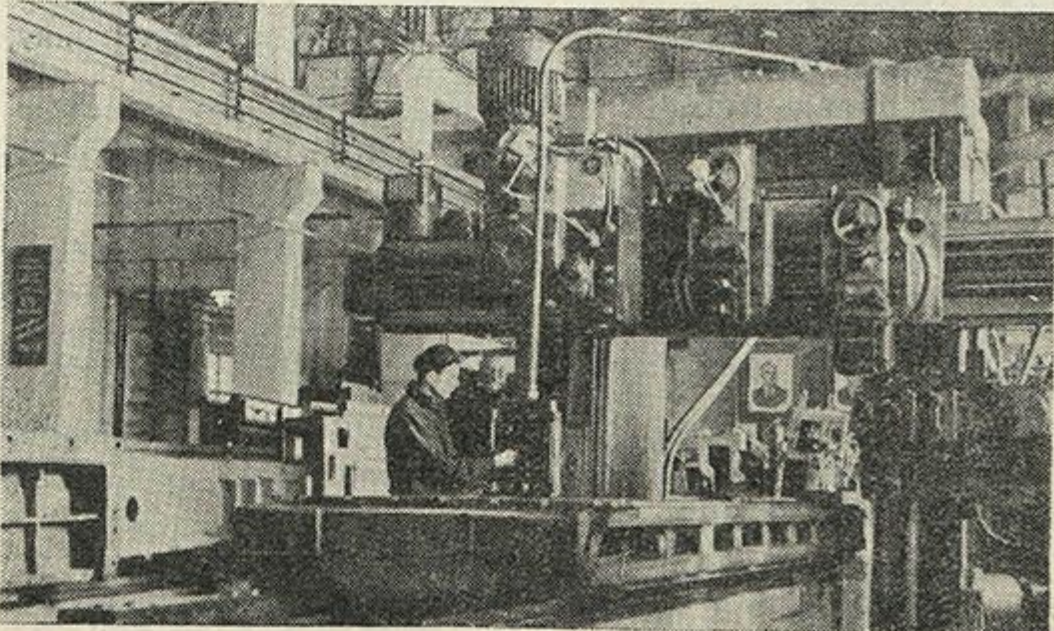
Вясной, сорок год назад, прышла сюды бедна апранутая дзяўчына. Яна доўга стаяла ля будынка і не заўважала, што стаць нагамі ў вадзе. Адзін з рабочых звярнуў на яе ўвагу.

— Чаго ты калееш тут? — не зусім ветліва спытаў ён.

Дзяўчына схамянулася, жалас-

Зборачны цэх на заводзе імя Варашылава лічыцца фінішным. Тут са шматлікіх дэталей, зробленых у іншых цэхах, вырастаюць магутныя складаныя станкі. Такія станкі працуюць не толькі на савецкіх заводах. Рабочыя Кітая, Індыі, Балгарыі, Чэхаславакіі і іншых краін народнай дэмакратыі вельмі ўдзячны беларускім сябрам за выдатныя станкі.

На гэтым здымку вы бачыце канструктара аддзела галоўнага тэхнолага Тамару Шатэрнік і майстра інструментальнага цэха Андрэя Мардасева. Яны заняты вельмі важнай справай — абмяркоўваюць прыстасаванне для расточкі дэталей новага станка. Аўтарам прыстасавання з'яўляецца сама Тамара Шатэрнік.

ліва глянула на рабочага і ціха адказала:

— Дзядзечка, мне б работы якой... Зусім з голаду паміраю.

— Ды ты што, з глузду з'ехала? Завод — справа не жаночая. Бабам тут няма чаго рабіць. Лепш ідзі ў служанкі. Дзяўчына ты маладая, прыгожая. Кожны возьме. Як зваць?

— Тоня... — ціха прамовіла дзяўчына і паплялася прэч.

Служанка... Маці, паміраючы, гаварыла: «Куды хочаш, Тонечка, толькі не ў служанкі. Насмяюцца над табой, над тваёй маладосцю і заступіцца не будзе каму». Тоня не хацела ісці ў служанкі. Але куды падзецца? Над матчынай магілай ужо два тыдні вые халодны вечер. Гаспадар гоніць з кватэры. Грошай няма. Жабраваць? Сорам, ды і не падасць ніхто. Скажучь: «Маладая, здаровая, зарабі». А як зарабіць, калі куды ні пакнешся, — няма работы. І ўсе ў адзін голас: якая карысць з бабы?

Хто ведае, манілі людзі ці праўду казалі, але хадзілі чуткі, што ў гэты самы дзень недалёка ад станцыі кінулася пад поезд дзяўчына. Прозвішча яе ніхто не ведаў, а імя называлі — Тоня.

...Наўрад ці давялося Машы чуць гісторыю Тоні. А калі б і параўнала яе лёс са сваім, калі б і знайшла шмат агульнага (абедзве сіроты, абедзве не захацелі быць служанкамі, абедзве прыйшлі на адзін і той жа завод), усё ж далейшы лёс Машы быў шчаслівы.

Мар'я Каваленка з'явілася на завод, як гаспадар свайго жыцця. Яна не так і мала прынесла з сабой: кіпучую энергію, гарачае жаданне працаваць, спрытныя рукі і камсамольскі білет у кішэні. І калі сорок год назад на тым жа заводзе дзяўчыну сустрэлі з пагардай: «Бабе тут не месца», то цяпер Маша пачула:

— Будзеш кантралёрам у камсальскім цэху. Работа адказная. Глядзі, ад цябе многае залежыць.

Так стала Маша Каваленка членам вялікага дружнага калектыву варашылаўцаў. У 1952 годзе яна скончыла курсы павышэння кваліфікацыі і пачала працаваць кантрольным майстрам. Тады ж камсамольцы першага механічнага цэха выбралі яе сваім камсоргам. Гэтая падзея адыграла ў жыцці Машы, бадай што, самую важную ролю.

А пачалося вось з чаго. Камітэт камсамола вынес пастанову: «Усім камсоргам правесці ў цэхах расшумачальную работу па ўцягненню моладзі ў вячэрнюю школу». Так было напісана ў пратаколе, а на справе выходзіла інакш:

— Каця, запішыся ў вячэрнюю школу. Табе ж трэба вучыцца.

— Ой, што ты, Маша? Я не спраўлюся. Гэта ж не жартачкі — працаваць і вучыцца.

— Справішся. Ты не адна такая. Будзем дапамагаць.

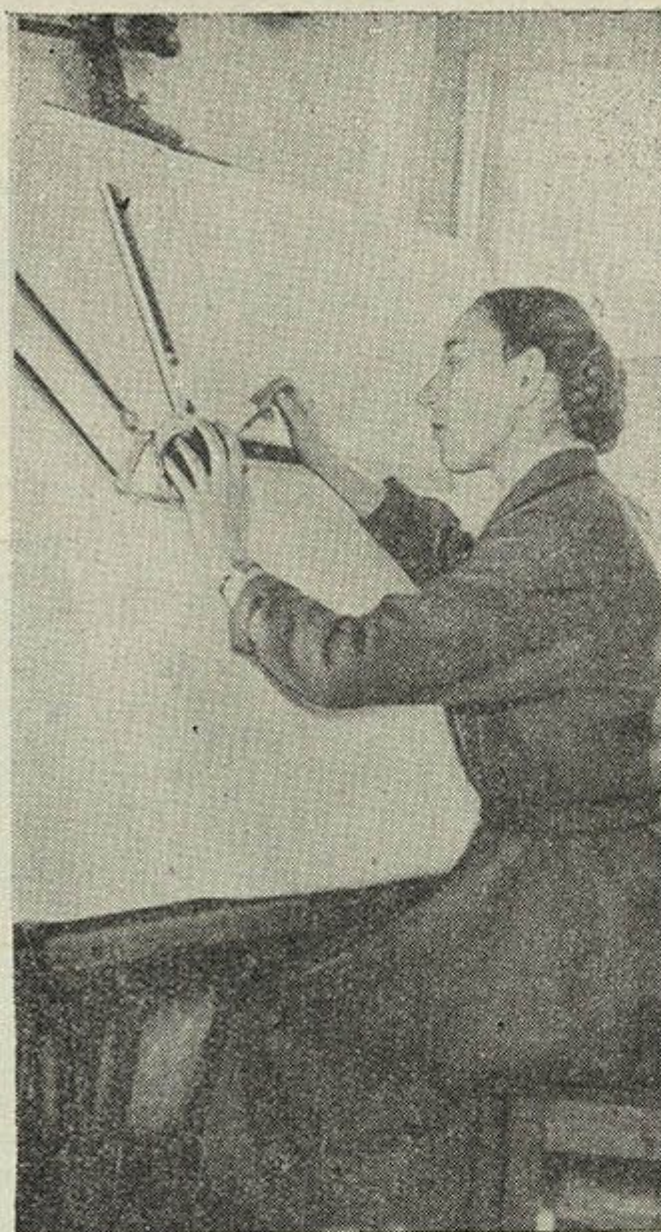
— А ты сама пойдзеш у школу?

Вось тут і давялося Машы, як камсамольскаму ваяку, паказаць асабісты прыклад. Шчыра кажучы, яна не думала вучыцца, лічачы, што для яе даволі курсаў па павышэнню кваліфікацыі. І ў верасні 1953 года кантрольны майстар Мар'я Каваленка стала вучаніцай дзесятага класа. Цяпер яна ўжо на чацвёртым курсе палітэхнічнага інстытута. Праз два гады стане інжынерам. Але і сёння ўжо выконвае абавязкі інжынера (з 1955 года яна з'яўляецца тэхнолагам).

Усяго сем год працуе Маша на заводзе імя Варашылава, але ўсім сэрцам палюбіла яго. За паўстагоддзе ён непазнавальна вырас. Яшчэ ў 1925 годзе тут працавала толькі 135 чалавек. Яны выраблялі сякеры, плугі, ліхтары, запальнічкі. А сёння яго прадукцыя — велізарныя складаныя станкі, якія ідуць у розныя краіны свету. Сярод вялікага калектыву завода шмат моладзі. Многія з іх скончылі 10 класаў, няма і такіх, якія прайшлі шлях ад станка ў вышэйшыя навучальныя ўстановы.

Сумныя былі прымаўкі ў Машынай маці і не для нашага часу. Можна з гэтай, што аб жаночай долі, пяцьдзсят год назад і можна было згадзіцца. Але цяпер...

— Ды што там доля. Якую захачу, такую долю сама сабе і выберу. Усё ў маіх руках, — весела гаворыць Маша Каваленка, адкры-

Ад таго, як зробіць разлік тэхнолаг Мар'я Каваленка, залежыць правільная работа многіх цэхаў. Яна вельмі ўважлівая на рабоце, бо памыляцца не мае права. На здымку: тэхнолаг Мар'я Каваленка за работай.

Фота П. Нікіціна.

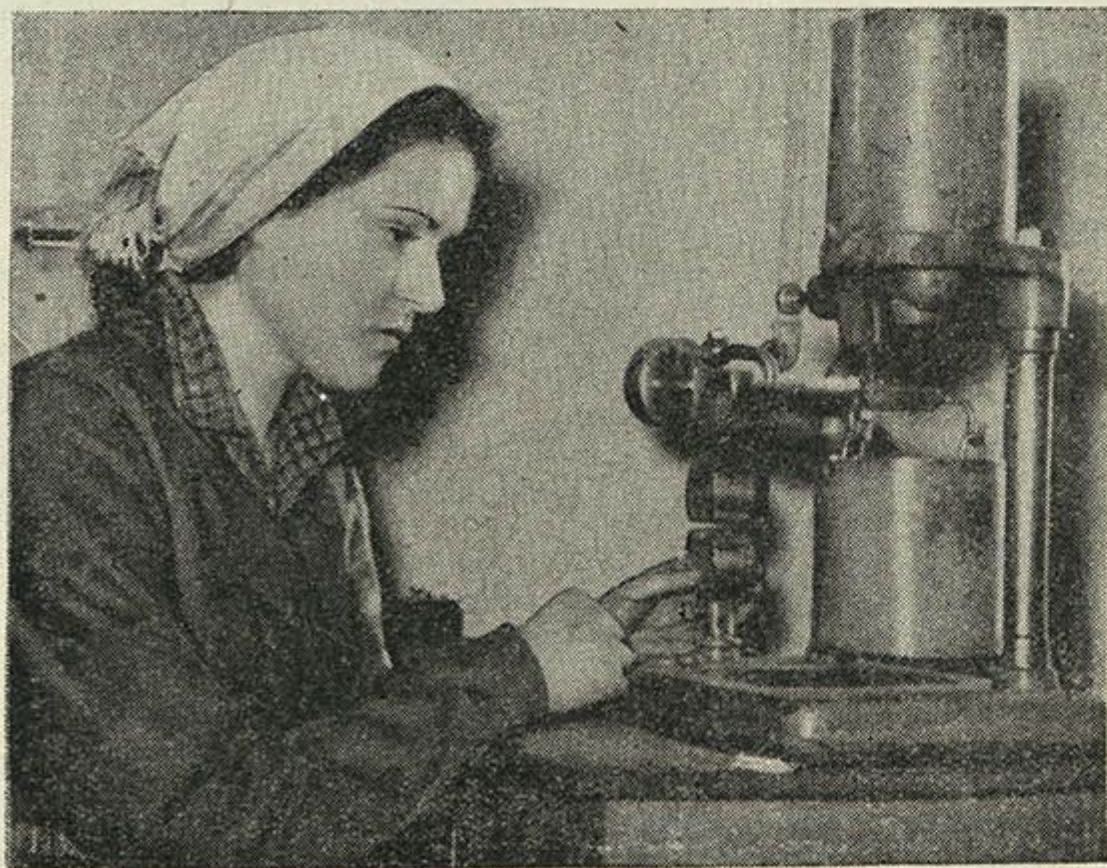
ваючы чарговы падручнік на патрэбнай старонцы. — Я цяпер па другой прымаўцы живу. Нядаўна пачула: «Вучыцца — усё роўна, што плысці супроць цячэння. Ледзь спыніўся — і цябе аднясе назад». Гэта кітайская. Праўда, трапная? Вось і вучуся. Інакш нельга.

Р. САМУСЕНКАВА

г. Мінск.

Рая Савіцкая — зусім маладая работніца. Яна прыйшла на завод пасля дзесяцігодкі, зачараваная матчынымі расказами аб дружным рабочым калектыве, аб магутных машынах. Рая вельмі задзіволена сваёй пасадай лабаранткі і ганарыцца тым, што працуе на заводзе разам з маці.

На здымку: Рая Савіцкая ў зямельнай лабараторыі ліцейнага цэха.

РОЗНЫЯ жыццёвыя шляхі бываюць у людзей. Адзін на парозе самастойнасці, а то і пазней, сур'ёзна вырашае, па якой дарозе пайсці; другі праз усё жыццё праносіць толькі мару.

Мірדза Цаўнэ гаворыць гэта з адценнем лёгкага суму. Хто ведае, можа ўспомнілася дзяўчыне юнацтва?!

— Былі і ў мяне спачатку мары, рамантыка...

Аб якіх марах, аб якой рамантыцы ўспомніла Мірдза? Паспрабуем скінуць з яе маладых і дужых цяпер плячэй гадкоў дванаццаць — трынаццаць...

Верхнедняпроўск — невялікі ўкраінскі гарадок на Дняпроўшчыне. У самым прыгожым месцы — сярэдня школа. А ў светлым, прасторным класе за партай — светлагаловая, блакітнавокая дзяўчынка. Гэта Мірдза — дачка латыша Яна Цаўнэ і ўкраінкі.

Нічым асаблівым не вылучалася Мірдза ад сябровак. Хіба што летуценнай душой. У школьныя гады кожны любіць марыць. Але ў гэтых марах няма ніякай сталасці. Сёння дзяўчынка ці хлопец хоча быць урачом, заўтра — інжынерам або храбрым абаронцам Радзімы; аднаму хацелася б быць і тым і другім, другому — усё роўна кім, толькі абавязкова героем! А ў Мірдзы была адна акрэсленая мара: ва што б там ні стала зрабіцца шукальнікам.

— Гэта ж так цікава, праўда? — гаварыла яна сяброўкам, калі даводзілася дзяліцца думкамі. — Заўсёды ў дарозе, заўсёды да нечага імкнешся, шукаеш і, галоўнае, — знаходзіш!

Усе школьныя сачыненні на вольную тэму Мірдза прысвячала падарожнікам і шукальнікам. З гэтага позаду іншы раз жартавалі выкладчыкі, пасмейваліся аднакласнікі:

— Нарадзіцца б табе, Мірдза, хлапчуком, а так цяжка прыдзецца ў дарозе.

Мірדза ўносіла ў сваю мару многа па-юнацку наіўнага, нязбытна-рамантычнага, але...

Адзвінела песня ля піянерскага кастра на высокім беразе Дняпра. Засталіся ззаду гарачыя спрэчкі і дыскусіі старшакласнікаў на камсамольскіх вечарах і сходах. Час у дарогу, у жыццё! Разляцеліся па краіне яснавокія сяброўкі. Тыя, што некалі збіраліся быць урачамі ды інжынерамі, цяпер перадумалі і прысвяцілі сябе школе, выхаванню дзяцей, музыцы, тэатру; тыя, што ўяўлялі сябе без чвэрці героямі, выбралі сабе, хоць і высякародны шлях, але таксама не той, аб якім некалі марылі.

А Мірдза? Праз месяц, як скончыла сярэдняю школу, здавала ўступныя экзамены ў Дняпроўскі горны інстытут. А яшчэ праз месяц «вель-

У ЖЫЦЦЁ ВЯДЗЕ МАРА

Мірдза Янаўна Цаўнэ.

Фота А. Дзітлава.

мі сур'ёзная» студэнтка-першакурсніца напісала акуратным почыркам на вкладки агульных сшыткаў: «Геалагаразведчыны факультэт. Першы курс. Цаўнэ Мірдза Я...».

Нялёгкім быў, скажам шчыра, далейшы шлях да жаданай мэты. Усяк была: весела і маркотна, лёгка і цяжка, нават вельмі цяжка. Весела таму, што ўсё навокал такое прыгожае і светлае; злёгка маркотна, бо рана ці позна прыдзецца з усім гэтым развітацца. Лёгка,

бо побач таварышы, якія заўсёды зразумеюць цябе, дапамогуць, падбадзёраць; цяжка, бо даводзілася бясконца за свойваць столькі новага і незнаёмага з розных галін навукі. Як нялёгка адгадваюцца загадкі зямлі, так нялёгка даюцца навукі, якія дапамагаюць раскрываць тайны нетраў. Але чым даводзілася цяжэй, тым больш мацнеў і мужнеў характар Мірдзы. І вось у руках камсамолкі — дыплом інжынера, спецыяліста па гідра-

геалогіі і інжынернай геалогіі.

Куды ж цяпер, у якія краі? Прызнацца, не вельмі хацелася пакідаць родную Дняпроўшчыну, дзе нарадзілася і стала явай заповітная мара. Але ні ценю смутку, ні грана распачы не пакінула ў душы вызначэнне камісіі накіраваць Мірдзу на Беларусь, дзе вельмі патрэбны спецыялісты-геолагі, асабліва гідрагеолагі. На геалагічных жа картах рэспублікі значыліся яшчэ «белыя пляміны». Іх трэба было, гаварачы мовай геологаў, «пакрыць», прадвызначыць багацці нетраў, устанавіць паходжанне беларускіх балот, падказаць меліяратарам спосабы асушкі.

Першыя два гады Мірдза Цаўнэ працавала ў розных геалагічных партыях. Наведала амаль усе куточки рэспублікі. Час ляцеў шпарка, хоць даводзілася пеша праходзіць сотні кіламетраў з рюкзакам за плячыма і тэадалітам у руках. Не раз удзень мучыла смага і спякота, а ўначы даймалі камары.

— Бывала, ледзь ногі перастаўляеш ад стомы, — расказвае Мірдза, — але як падумаеш, чаго тут апынулася, дык забываеш, што ўвечары цябе не чакае цёплы пакой.

Нялёгка ў паходзе. Але не да лёгкага жыцця імкнулася Мірдза. Аднойчы вечарам ля кастра сябры пачалі ўспамінаць родныя мясціны, усё блізкае і дарагое сэрцу з дзяцінства. Гэтыя ўспаміны да глыбіні душы хвалявалі, ад іх веяла прыемна-радасным летуценнем. Мірдза моўчкі слухала, паддаўшыся агульнаму настрою. Раптам адзін з геологаў, навічок, заўважыў, што яму абрыдла лазіць па балотах.

— Працаваць бы цяпер на радзіме, дзе-небудзь у кіраўніцтве, — гугнявіў ён. — Там табе і дом, і ўсё...

Мірדза не дала дагаварыць:

— Навошта ж ты ехаў сюды, калі марыў аб спакойным месцы? Разумееш, хто ты? — усхвалявана гаварыла яна, — слонцэ! Раскід, як мокрая курыца... А я вось што скажу: ні на што не прамяняю сваю работу. Сумленне не дазволіць. І не паехала б адсюль нікуды. Разумееш, ні-ку-ды! Калі не падабаецца табе тут, то і ўсюды не будзе падабацца...

Размова адразу абарвалася. Ніхто пры дзяўчыне не пачынаў гаворкі аб лягчэйшай і спакойнейшай рабоце. І сталася так, што дзе б ні працавала Мірдза, маладыя спецыялісты падцягваліся, глядзелі на яе, як на важака, зайздросцілі яе ўпартасці і працаздольнасці.

Вясной, на трэці год работы Мірдзы Цаўнэ, стварылася новая партыя — «Убарцкая». На партыю ўскладалася адказная задача — зрабіць агульную здымку і даследаваць раён ракі Убарць на Палессі, якраз на стыку Беларусі з Украі-

най. Геалагі павінны былі даць навуковыя абгрунтаванні магчымасці будаўніцтва тут вадасховішчаў, знайсці спосаб асушкі балот. Кіраваць гэтай навуковай працай даручылі Мірдзе.

— Ну і як? — пытаемся ў Мірдзы. — Справіліся з заданнем?

— Хваліцца яшчэ ранавата. Але здымкі закончылі ў тэрмін. Зараз абагульняем атрыманыя даныя. Спадзяемся, што ў хуткім часе паспяхоўна абаронім

сваю справаздачу на навукова-тэхнічным савеце...

Мірдза расказвае, што геалагам удалося выявіць вялікія запасы будаўнічага каменя — граніту. Зараз ужо вядуцца распрацоўкі кар'ераў. Пакуль што імі карыстаюцца украінскія будаўнікі.

У атрадзе геалагаў, якім кіруе Мірдза, пераважна моладзь. Яна адзначае маладых спецыялістаў, як вельмі стараных: інжынераў Нікалая Кулыгіна, Неанілу Налівайка, тэх-

нікаў Вячаслава Кулакова, Пятра Сазіна.

— Скажыце, Мірдза Янаўна, калі не сакрэт: а зараз вы марыце так, як тады, у дзяцінстве?

— А як жа можна без мары? — гаворыць яна з добрай і прывабнай усмешкай. — Тады і працаваць нецікава, калі не імкнешся да чаго-небудзь. Але геалагі пра свае мары не гавораць уголос, каб загадзя не хваліцца. Праўда, Юра? — звяртаецца яна да маладога геалага, які сядзіць побач.

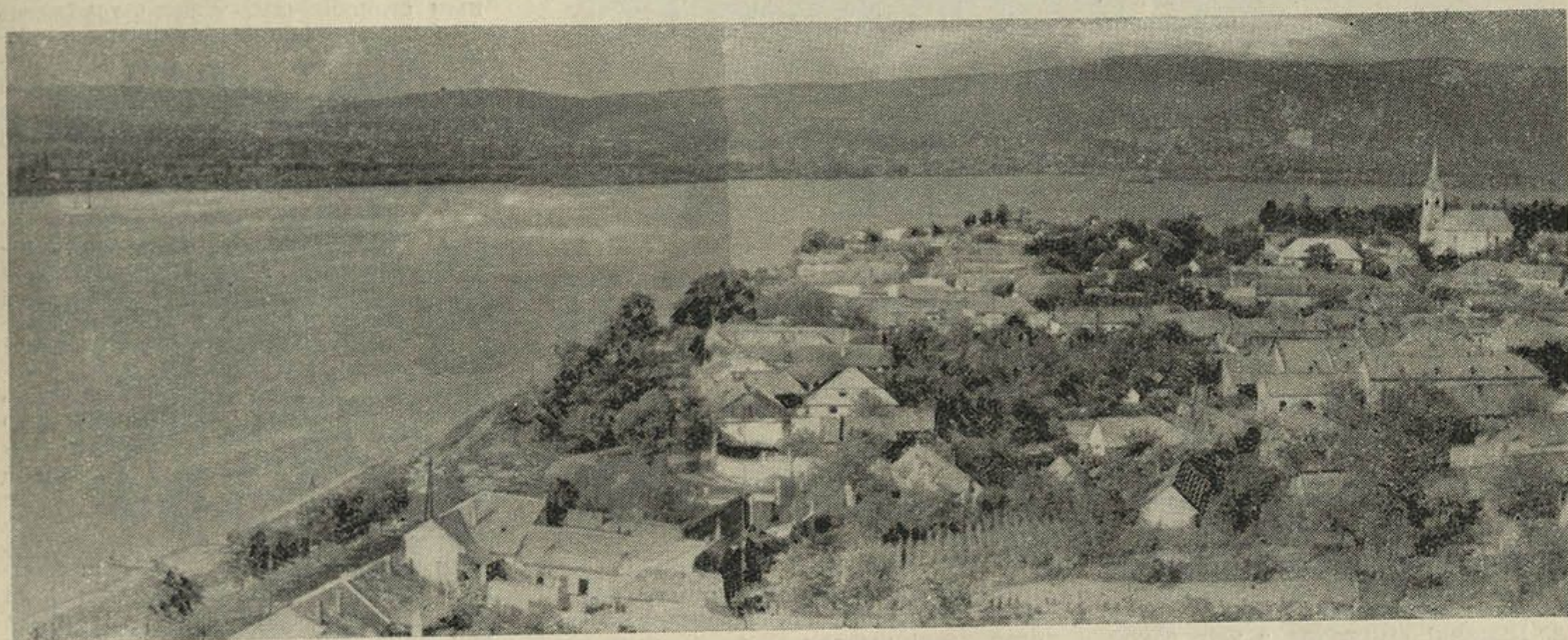
Юра смяецца.

— А я раскрыю твой сакрэт, — гаворыць ён. — Праз некалькі гадоў думаеш напісаць работу і абараніць кандыдацкую ступень.

— Аказваецца, ты небяспечны хлапец, — усё з той жа прывабнай усмешкай, незласліва дакарае Мірдза таварыша. — Падводзіш сяброў: сакрэты выведваеш і выдаеш...

Вядома, Мірдза не пакрыўдзілася, бо такія сакрэты выдаваць можна!

М. МАРУШКЕВІЧ

ВЕНГРЫЯ

СЁННЯ

ГРУПА савецкіх карэспандэнтаў у верасні і пачатку кастрычніка мінулага года правяла 20 дзён у Венгерскай Народнай Рэспубліцы. Чытачы памятаюць, што ў гэты час заходнія дзяржавы пад націскам дзярждэпартамента ЗША навязалі Арганізацыі Аб'яднаных Нацый абмеркаванне даклада «камітэта пяці» па так званаму «венгерскаму пытанню». Буржуазная прэса, радыё ў гэтыя дні скажалі, ганілі сапраўднае становішча ў Венгерскай Народнай Рэспубліцы, вялі злосную кампанію па клёпу супроць Савецкага Саюза. Галоўная мэта нашай паездкі была ў тым, каб бліжэй пазнаёміцца з жыццём венгерскіх працоўных, з іх поспехамі ў сацыялістычным будаўніцтве, настроймі і расказаць аб гэтым савецкім чытачам...

Будапешт сустрэў нас вельмі цёплым надвор'ем. Удзень ярка свіціла сонца. У лёгкай сіняватой муззе, што ахувала горад, лёталі тонкія ніткі павуціння. Восень праглядала і ў жоўтым адліве дрэў. Кожную хві-

ліну вольнага часу жыхары венгерскай сталіцы праводзілі ў скверах і парках, якіх тут шмат і якія з'яўляюцца неад'емнай часткай большасці вуліц і кварталаў.

Жыццё ў Будапешце цячэ бурна, паўнакроўна. Вялікае ажыўленне ўносіць у яго добра наладжаны транспарт сталіцы — трамвай, тралейбусы, аўтобусы, метро. На рыштаваных зранку да вечара працуюць будаўнікі, залечваючы раны, нанесеныя гораду контррэвалюцыяй, рамантуюць жылыя дамы. На большасці вуліц рыштаванні ўжо зняты, і яны выглядаюць свежымі, прыгожымі, намаладзеўшымі. Вялікае ажыўленне ў гандлёвых пунктах. Магазіны поўны харчовых і прамысловых тавараў.

Непаўторны ў сваім харакстве вячэрні Будапешт. Рассякаючы горад на дзве часткі, прывольна нясе воды магутны Дунай. Над яго люстранай гладзю гірляндамі электрычных агнёў павіслі масты. Тысячамі блі-

скавак адбіваюцца ў вадзе ліхтары набярэжных, закаваных у граніт. Рознакалёльнымі агнямі свецяцца, іскрацца неонавыя рэкламы магазінаў, кінатэатраў. Па тратуарах спяшаюць пешаходы, гручочуць па рэйках трамвай, няспыннай чаргой імчацца аўтобусы, машыны. Так у вячэрнім шуме і ажыўленні канчае свой працоўны дзень сталіца Венгерскай Народнай Рэспублікі.

...Імкліва нясецца цягнік. Мы едзем у вёску Капальнашнэк, раёна Сешкефехервар, вобласці Фейер. Вось і маленькі акуратны будынак вакзала. Метрах у пяцідзiesiąці ад яго праягае шырокая сельская вуліца. На ёй звычайныя вясковыя малюнак: у дарожным пыле купаюцца куры, з-за агарожы дамоў, што прытаіліся ў зеляніне садоў, даносіцца хрыплы

На беразе магутнага Дуная прывольна раскінуўся г. Эстэргам. Там, па другі бок рэчкі, відаць тэрыторыя Чэхаславацкай Народнай Рэспублікі.

брэх сабак, насустрач тарахціць воз, запрэжаны парай коней. Па другі бок дарогі, згінаючыся пад цяжарам кошыка, напоўненага чырвонымі памідорамі, ідзе на рынак сялянка.

Сяляне вёскі Капальнашнек у 1949 годзе арганізаваліся ў вытворчы кааператыў, які назвалі імем свайго земляка — паэта Верашмарці. Цяпер у кааператыве 87 сялянскіх гаспадарак і 1050 хольдаў зямлі. Тут разводзяцца пшаніца, кукуруза, бульба, цукровыя буракі. Вялікія прыбыткі прыносяць гародніна: балгарскі перац, памідоры, агуркі, капуста. У кааператыве дзве фермы — буйнай рагатай жывёлы і свінагадоўчая.

Члены кааператыва працуюць старанна і дружна. У грамадскай гаспадарцы яны бачаць галоўную крыніцу свайго прыбытку. Праца сялян добра аплачваецца. Летась кааператыў атрымаў у сярэднім з кожнага хольда: пшаніцы — 14,7, пачаткаў кукурузы — 30, бульбы — 120, жыта — 10,2, цукровых буракоў — 200 цэнтнераў.

У гэты дзень мы пабывалі на жывёлагадоўчых фермах, у полі, дзе сяляне камбайнам убіралі бульбу.

Усюды кіпела гарачая работа. З кім бы з членаў кааператыва мы ні гутарылі, усе яны на канкрэтных прыкладах, фактах са свайго жыцця пераканаўча расказвалі, што чым багацей будзе грамадская гаспадарка, тым мацней будзе народная дзяржава і больші заможнае жыццё сялян.

Ідзем на кааператыўны агарод. Група жанчын перабірае яркачырвоны перац і спявае задушэўную песню. Завязваецца ажыўленая гутарка. Пытанні сыплюцца з усіх бакоў. Венгерскіх сялянскіх цікавіць усё: як жывуць савецкія калгасніцы, якую работу выконваюць у арцельнай гаспадарцы, як аплачваецца іх праца, сістэма арганізацыі ясляў і дзіцячых садоў у Савецкім Саюзе і многае, многае іншае. Размова міжволі пераходзіць да контррэвалюцыйных падзей 1956 года, да абмеркавання так званага «венгерскага пытання» ў Арганізацыі Аб'яднаных Нацый.

— Я разважаю так, — гаворыць член агароднай брыгады Эржэбет Каті. — Мой муж памёр. У кааператыве працую я і мая дачка Ева. Нашага заробтку хапае на трох малых дзяцей і маці. Кааператыў аба мне клапаціцца, дапамагае ўсім. Таму я свайму кааператыву веру больш, чым пану Далесу. Наша сям'я не мае патрэбы ў яго дапамозе.

— Правільна гаворыць Эржэбет, — падхапілі сялянкі.

Калі мы ішлі ў праўленне кааператыва, нашу ўвагу прыцягнуў прыгожы дом, які ззяў свежасцю фарб. Мы заўважылі, што будаўніцтва такога дома пад сілу толькі заможнаму гаспадару. Аграном Ленард Прэдак сцвярджаў, кіўнуў галавой і, хітра ўсміхнуўшыся, прапанаваў зайсці. На дварэ сустрэла нас гаспадыня дома Марыя Ласлане. Яна была ў акуратных лёгкіх боціках, у клятчастай сукенцы з закасанымі да локцяў рукавамі, белым фартушку і стракатай касынцы, з пад

Марыя Ласлане — дачка былога батрака Іожефа Хусара — ганарыцца сваім новым домам, пабудаваным з дапамогай вытворчага кааператыва.

якой выбівалася пасма чорных валасоў. Карыя вочы Марыі іскрыліся радасцю, а з твару не сыходзіла ўсмішка.

Знаёмімся. Марыя, крыху збянтэжыўшыся, просіць прабачыць за свой хатні выгляд.

— Днямі перайшлі ў свой новы дом і, вядома, зараз шмат клопатаў — усё трэба паставіць на месца і з густам... Мой муж Ласло ў ад'ездзе. Ён працуе памочнікам шафёра ў кааператыве. Бацька заняты ў жывёлагадоўлі. Стары вельмі ўзрадаваўся б, калі б даведаўся, што ў нас госці з Савецкага Саюза. Ён гаворыць па-руску. Бацька быў у Расіі палонным у першую сусветную вайну. Ён часта нам расказвае аб вашай краіне.

— Правільна, дачка, — загуў ззаду нас голас. — Але цяпер Расія ўжо не тая...

Павярнуўшыся, мы ўбачылі старога Іожефа Хусара — бацьку Марыі.

— Новая, Савецкая Расія навучыла нас, як жыццё будаваць, — працягваў стары. — Летась мы ўтраіх у сваім кааператыве зарабілі 32 цэнтнеры пшаніцы, 8 цэнтнераў ячменю, 24 цэнтнеры бульбы, 17 цэнтнераў кукурузы і 3 цэнтнеры цукру. Акрамя таго, атрымалі больш 20 тысяч фарынтаў грашмыма. Узялі пазыку ў дзяржаўным банку, кааператыў бясплатна перавёз усе будаўнічыя матэрыялы. І дом, як бачыце, стаіць, — горда закончыў стары.

Ад Іожефа Хусара мы даведаліся, што яму зараз 65 год і што з іх 40 год ён батрачыў у маёнтку графа Ферэнца Хуняды. Плацілі яму

грашы і жыў ён з сям'ёй у каморцы графскага барака.

— Я не хачу, — цвёрда гаворыць стары селянін, — каб зноў вярнуўся граф, а з ім мінулае. Я гавару не толькі ад сябе, але і ад усіх членаў кааператыва. А ў нашым кааператыве такіх, як я, былых батракоў, 80 працэнтаў. Мой дом — гэта ўжо 32-гі новы дом, пабудаваны за восем год кааператыўнага жыцця... Не, не, са старым пакончана, да яго няма зварту.

На развітанне мы сфатаграфавалі Марыю Ласлане ля яе ўласнага дома.

Слухаеш словы венгерскіх сялян і хочацца смяяцца над тым недарэчным становішчам, у якое трапляюць трубадуры «халоднай вайны» з імперыялістычнага лагера, малюючы чорнымі фарбамі жыццё ў Венгерскай Народнай Рэспубліцы, развал яе эканомікі, неймаверныя цяжкасці жыцця насельніцтва.

Бескарыслівая дапамога краін сацыялістычнага лагера, мерапрыемствы Венгерскай сацыялістычнай рабочай партыі і рабоча-сялянскага ўрада, свядомая праца рабочых і сялян дазволілі ўжо ў ліпені дасягнуць такога ўзроўню прамысловай вытворчасці, на якім яна была ў верасні папярэдняга года, і закончыць першае паўгоддзе з прыбыткам. Ужо ў жніўні прамысловая вытворчасць раўнялася 101 працэнтаў у параўнанні з адпаведным перыядам мінулага года. Вугальная прамысловасць Венгерскай Народнай Рэспублікі план трэцяга квартала 1957 г. выканала датэрмінова — 26 верасня і да канца месяца здабыла звыш плана для народнай гаспадаркі 265 тысяч тон вугалю. Першае месца ў сацыялістычным спаборніцтве трымаюць гарнякі Сярэднедунайскага трэста, другое — Дарогскага, трэцяе — Баршадскага. Прамысловыя прад-

Першы намеснік старшыні Венгерскага рэвалюцыйнага рабоча-сялянскага ўрада Ферэнц Мюнх сардэчна вітае А. Н. Бычкова — члена КПСС з г. Сярдлоўска — з узнагароджаннем яе медалем «Венгерскі партызан» у часе знаходжання ў ВНР групы старых камуністаў Савецкага Саюза.

приемствы, электрастанцыі, гарады не адчуваюць недахопу ў паліве.

Ад прамысловасці не адстае і сельская гаспадарка. У засекі дзяржавы паступіла на 76 тысяч вагонаў збожжа больш, чым прадугледжвалася планам. У цэлым па краіне дзяржаўныя рэзервы збожжа дасягнулі 92 400 вагонаў.

Насельніцтва гарадоў і вёсак у дастатку забяспечана харчовымі і прамысловымі таварамі. За восем месяцаў мінулага года насельніцтву прададзена на 12 працэнтаў тавараў больш, чым за гэты ж перыяд папярэдняга года. У трэцім квартале магазіны рэалізавалі булчных вырабаў на 15 млн. штук і рысу на 350 вагонаў больш, чым у трэцім квартале 1956 года.

Аб кансалідацыі сіл у венгерскай вёсцы можна меркаваць і з таго, што ў першым паўгоддзі нанава арганізавалася 919 вытворчых кааператываў, а ворная плошча кааператывных гаспадарак за гэты час павялічылася на 27 працэнтаў.

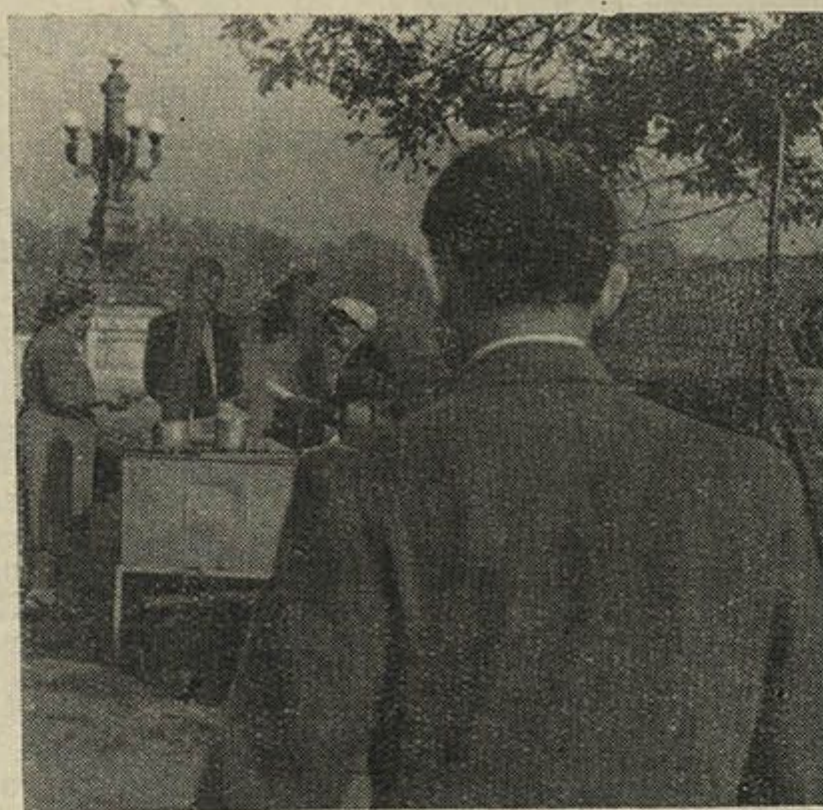
Шмат цікавага мы вынеслі з паездкі ў буйны прамысловы цэнтр, другі па велічыні горад Венгрыі — Мішкольд. На прадзільнай фабрыцы ў Мішкольцы працуе маладзё, галоўным чынам дзяўчаты.

Нас пазнаёмілі з перадавіком сацыялістычнага спаробніцтва Эржэбет Кіш. Дзяўчыне ўсяго 20 год. Тры гады таму назад яна пачала працаваць на фабрыцы, а зараз слава аб ёй разнеслася па ўсім горадзе. Мы просім Эржэбет раскажаць аб сабе.

— Што раскажаць? Мая біяграфія толькі пачынаецца... Школа... фабрыка... камсамол...

А такіх дзяўчат, як Эржэбет Кіш, у народнай Венгрыі сотні тысяч. Яны па закліку палымяных, юнацкіх сэрцаў прышлі на прадпрыемствы, будоўлі, транспарт, ва ўстановы, каб тварыць на карысць сацыялістычнай Венгрыі.

Дваццаць дзён — кароткі тэрмін. Але мы паспелі наведаць шахцёраў Татабані і Дарога, рабочых Мішкольцкага станкабудаўнічага завода «Дымаваг» і Будапешцкага паравозабудаўнічага завода, сялян раёна Секешфехервар, сустрэліся з ветэра-

Любязь жыхары Будапешта есці на хаду гарачую вараную кукурузу ў пачатках. Гэтую нацыянальную страву прадаюць на вуліцах сталіцы...

Вырашыла паласаваць і маленькая Марына...

намі венгерскага рэвалюцыйнага руху, пазнаёміліся з жыццём студэнтаў Будапешцкага палітэхнічнага інстытута, гутарылі з многімі бежанцамі, якія вярнуліся на радзіму пасля падаўлення контррэвалюцыйнага мяцяжу. Мы пазнаёміліся з рознымі слаямі насельніцтва Венгерскай Народнай Рэспублікі — рабочымі, сялянамі, студэнтамі, прадстаўнікамі інтэлігенцыі, партыйнымі і гаспадарчымі работнікамі. У выніку гутарак асабістых назіранняў і ўражанняў прыходзіш да зусім бясспрэчнага вываду: палітычнае, грамадскае і гаспадарчае жыццё Венгрыі ўвайшло ў нармальнае рэчышча.

Крок за крокам, дзень за днём намаганнямі Венгерскай сацыялістычнай рабочай партыі, Рэвалюцыйнага рабоча-сялянскага ўрада, стараннямі працоўных у горадзе і вёсцы змываецца ўсё наноснае, бруднае і памылковае, што паднялося на паверхню ў кастрычніку — лістападзе 1956 года. І тут жа прабіваюць сабе дарогу маладыя парасткі новага, асвятляючага, сапраўды жыццё-

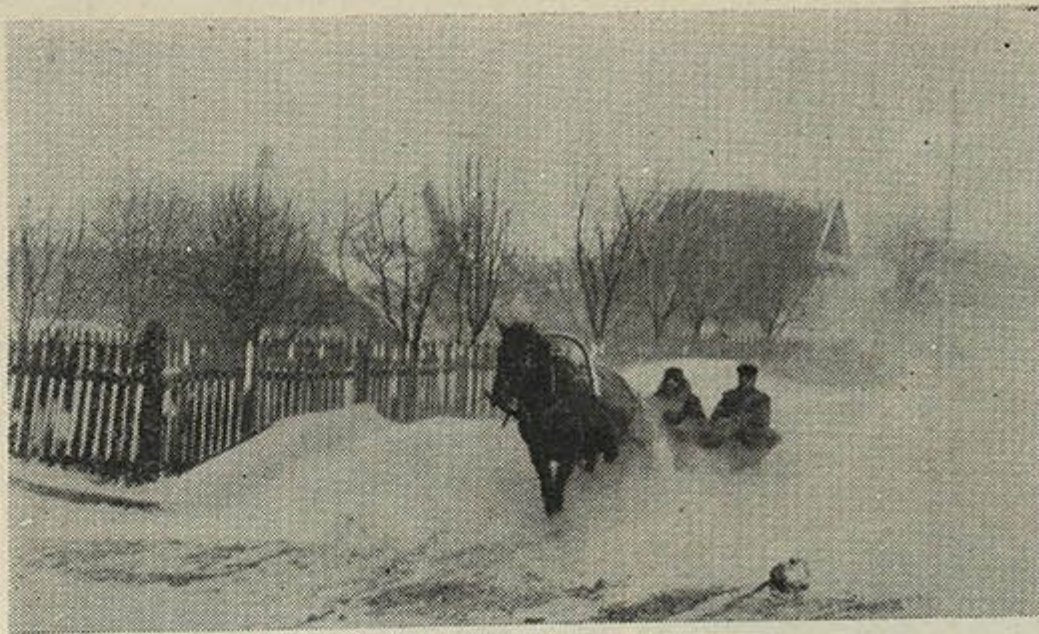
здольнага. Гэтыя парасткі пераліваюцца сакавітай зелянінай па ўсёй ужо Венгрыі, набіраюцца сіл, цягнуцца да сонца. Венгерскія працоўныя, сапраўдныя патрыёты абноўленай рэспублікі, ідуць цвёрдым поступам, самкнутымі радамі ўперад, да сваёй светлай будучыні — сацыялізма.

А. СІМУРАЎ

Фота аўтара.

Такім быў шахцёрскі пасёлак Татабані да вызвалення Венгрыі (злева). Зараз гэта новы, сацыялістычны горад гарнякоў, які вырастае за гады народнай улады (справа).

Сельскі медпункт

Далёка ад чыгункі, на водшыбе ад райцэнтра Старобін размясцілася вёска Пагост. Стаіць яна на скрыжаванні дарог на Слуцк, Любань. Тут некалі, відаць, быў пастаялы двор, дзе фурманы давалі адпачынак коням, а праезжыя знаходзілі начлег і саграваліся гарачым чаем... Навокал двара паступова вырасталі дамы. Але жыхары далей сваёй хаты нічога не бачылі. Не было тут ні школы, ні ўрача. Такім бы і застаўся Пагост, калі б не Кастрычніцкая рэвалюцыя. У Пагосце не знойдзеш курных хат, зімой занесеных сумётамі пад самую страху. Абапал вуліцы весела пасталі прасторныя, светлыя, з вялікімі вокнамі дамы. Каля кожнага — садок. Любяць тут зеляніну. Вясною вёска — у далікатна ружовым цвіценні

яблынь, ігруш... У дамах гучыць радыё, гарыць электрычнасць. Дзеці вучацца ў школе.

Нядаўна тут адкрылася калгасная бальніца. Яна займае два новыя домікі: у адным радзільнае і тэрапеўтычнае аддзяленні, у другім — амбулаторыя, прыёмны пакой, зубаврачэбны кабінет, перавязачная.

Пагаварыце са старымі жанчынамі Пагоста. Яны памятаюць, як іх сяброўкі нараджалі ў полі, як паміралі ад заражэння крыві, калі адзіным лекарам была павітуха... А цяпер паглядзіце, якім шчасцем ззяюць вочы калгасніцы Ганны Кулакоўскай, якая нарадзіла сына ў бальніцы. Яе і Валерыка ўважліва даглядаюць. (Здымак унізе злева.)

Калгасніца Яўгенія Ваўчок знаходзіцца ў тэрапеўтычным аддзяленні. Ёй забяспечаны лячэнне і добры догляд. Медсястра Ганна Крываблочнокая прынесла ёй абед. (Другі здымак справа.)

А вось зубаврачэбны кабінет. Урач Кацярына Іванаўна Баранчык не бывае без работы. Фотарэпарцёр застаў у кабінете Алену Байко.

— Прыдзецца пламбіраваць зуб, — гаворыць ёй урач. (Другі здымак злева.)

Калектыў бальніцы невялікі, але дружны. Галоўны ўрач Лідзія Давыдаўна Корбут (у авале) клапаціцца аб павышэнні кваліфікацыі малодшага медыцынскага персаналу, з якім рэгулярна праводзяць заняткі ўрачы. Тэрапеўт Мар'я Грыгор'еўна Раскіна тлумачыць медсёстрам, як правяраецца крывяны ціск у хворых. (Здымак справа ўнізе.)

Апрача амбулаторнага і стацыянарнага лячэння, бальніца аказвае медыцынскую дапамогу дома. Незалежна ад надвор'я і часу, работнікі медпункта выязджаюць да хворых калгаснікаў.

Фельчар Фёдар Іванавіч Дзялендзік едзе з візітамі да хворых. (Здымак уверх злева.)

Фотанарыс П. Нікіціна.

АНТОН ДАШЧЭНЯ жыў ціха і памёр гэтак жа ціха — без стогнаў і енкаў. Арына часта ўспамінае, як перад самым усходам сонца, калі за налічнікамі вокнаў прачнуліся вераб'і, ён пабудзіў яе асіплым ад хваробы голасам.

— Арынка, штосьці няможацца мне.

Яна адразу-ж прахапілася, падбегла да Антоновага ложка. Муж ляжаў, закінуўшы галаву, і яго барада вострым клінам тырчэла ўверх. Ён цяжка, з прывістам дыхаў. Не ведаючы, што рабіць, чым дапамагчы мужу, Арына спалохана пазірала на яго і ў распачы прыціскала да грудзей сашчэпленыя рукі.

— Душна мне, — сказаў Антон...

Арына паспешліва адчыніла акно. У пакой хлынуў росны вясновы ранак.

— Добра як, — прасіпеў хворы, прабуючы прыўзняцца на локці і хоць на хвілінку глянуць у ранішні блакіт.

— Ляжы, ляжы ўжо, — папрасіла яго Арына.

— Дзень які будзе; шкада не ўбачу ўжо, — з цяжкасцю вымавіў Антон і па-рыбінаму глытануў паветра. Глыбокія западзіны над ключыцамі яшчэ больш паглыбелі і нагадвалі нейкія недарэчныя яміны. Антон час-ад-часу аблізваў перасмяглыя вусны ды глядзеў на Арыну вялікімі тужлівымі вачыма. Па шчацэ на адрасшы верас барады сцякла буйная слязіна і прапала ў густой пораслі, як крынічны струмень у лязнаках.

— Можэ яшчэ абыйдзецца, — паспрабавала Арына сучешыць мужа. Яна прыкрыла яго грудзі коўдрай і сама прысела на край ложка.

Антон хацеў узяць яе рукі ў свае, але яго худыя, амаль празрыстыя пальцы, сухія і доўгія, раптам учапіліся ў коўдру, некалькі разоў драпанулі яе, потым павольна распрасціліся, замёрлі. Цела Антона наструнілася, галава яшчэ больш закінулася на падушцы. Ён некалькі разоў кратануў перасмяглымі вуснамі і, відаць, адчуўшы, што не здолее вымавіць слова, зноў паглядзеў на жонку тужлівымі вачыма. Потым яго позірк неяк спыніўся, памутнеў, зашкліўся холадам.

«Што ён хацеў мне сказаць? Што? Антон, родны мой, не трэба...» — Арына ўхапіла мужа за рукі і ўпершыню адчула, што яны вельмі цяжкія, гэтыя безжыццёвыя рукі.

А далей усё было, як у сне. Антон ляжаў на лаўцы, склаўшы на грудзях рукі, і, здавалася, выглядаў некага з-пад правай, не зусім прыкрытай павекі. Пахла хвойй, апілкамі і ячнай кашай. Ціха і паважна заходзілі людзі, шапталіся між сабой і зноў выходзілі, маўклівыя і панурныя. Затым нехта вёў яе пад рукі, асцярожна і вельмі доўга. Гулка, аж аддавала ў скронях, стукаў малаток, забіваючы цвікі ў дамавіну. Вісела над галавой неба, нізкае і чорнае, а з яго сыпалася пульхная, перацёртая зямля.

— Прынясіце яшчэ вады, — пачула яна далёкі чужы голас. Нехта нахіліўся над ёю, хацеў прыўзняць яе галаву. Тады Арына ўспомніла, што не развіталася з мужам, усхапілася, як апантаная, дзіка азіраючыся назокал.

— Пусціце мяне да яго, — закрывала яна.

Нечыя моцныя рукі ўтрымалі яе, зноў паклалі на ложка.

— Мамачка, нам страшна, — пачула яна ломкі дзіцячы голас.

«Гэта ж Віценька», — падумала яна, зноў азіраючыся.

Ля ложка стаялі дзве суседкі і ўсе трое яе дзяцей. Меншая, Олечка, спалохана глядзела на маці, не перастаючы жаваць падаражаную некім цукерку.

Арына прытуліла яе і ўпершыню за гэтыя дні заплакала ціхімі слязьмі.

Пазней, калі разыйшліся людзі, сказаўшы на развітанне неабходныя спагадлівыя словы, яны засталіся адны. У хаце было ціха і самотна. На сцяне чыкаў гадзіннік, за печку ня-

Алесь АСІПЕНКА

Апавяданне

Мал. Ю. Пучынскага

смела раз-по-разу цвыркаў цвыркун, быццам спрабаваў наладзіць сваю музыку, ды ўсё не мог. На сярэдзіну хаты выбегла з-пад печы смешная вусатая мышка, стала на заднія лапкі і баязліва паглядала на маўклівых людзей, якія сядзелі на ложку.

Няўлоўнае пачуццё адзіноцтва душыла неверагодным цяжарам, і Арына зноў заплакала, схаваўшы твар у падушку. Хлопчыкі спрабавалі яе ўцешыць, але і ў саміх на вачах накружыліся слёзы. Олечка ўвесь час тулілася да грудзей і маўчала, толькі ручкі моцна абдымалі Арыніну шыю. Так і ляжалі ўчацвярых на адным ложку, пакуль не заснулі, змораныя горам.

Назаўтра Арына прачнулася вельмі рана, глянула на дзяцей і адразу ўспомніла ўсё: і тужлівы Антонаў позірк, і стук малатка, і словы Віценькі... Горкі камяк падпёр пад горла ды і застраў там надоўга.

«Як жа мне жыць цяпер з вамі? — падумала яна, накрываючы дзяцей. — Хто ж прыгорнецца да нас? Мусіць, нешта Антон хацеў сказаць, ды не змог. Хоць бы яшчэ адну хвілінку пажыў...»

Яна паднялася і пачала завіхацца па гаспадарцы.

II

Праляцеў год — трыста шэсцьдзесят пяць аднастайных шэрых дзён. Насуперак бабскім прадраканням, гора не толькі не прытулілася ад часу, а стала вастрышым і ўстойлівым, як дрэннае надвор'е ўвосень. Усё часцей і часцей Арына ўспамінала пра мужа, нават раілася з ім у думках. І тады перад ёю паўставала закінутая на падушцы галава Антона, тужлівы позірк вачэй, бязмоўнае варушэнне перасмяглых, сухіх, як папера, вуснаў.

Ноччу ёй часта сніўся Антон, але зусім не такім, якім быў у жыцці, а нейкім чужым і далёкім. Ён заўсёды кудысьці ішоў, не звяртаючы на Арыну ўвагі. Яна бегла за ім, а ногі не слухалі яе, падкошваліся. З Арыніных вуснаў зрываўся прыдушаны нямы крык, ад якога яна прачыналася. Яе агортаў незразумелы страх, ад якога моцна калацілася сэрца. Арыне хацелася схавацца за Антонавы плечы, але неспакойныя рукі натыкаліся на недарэчную халоднасць бялізны і раптам зняможліва прыціскаліся да грудзей.

«Яго ж даўно няма!..» — ледзь стрымлівалася Арына і, каб не зарыдаць, кусала падушку.

Толькі на рабоце Арына неяк забывалася на сваё гора. Працавала яна без залішняй мітуслівасці, маўкліва, з аднойчы ўсталяваным тэмпам. Было прыемна глядзець, як пры-

гожа і ўвішна мільгаюць яе рукі. У яе ўсё атрымлілася лепш і спарней за іншых. Мусіць, таму аднойчы яе выклікалі ў калгасную канцылярную. Старшыня калгаса пацікавіўся яе ўдоўім жыццём, потым, нечакана для Арыны, прапанаваў пайсці дзярчай на ферму. Арына спачатку разгубілася: на каго ж пакідаць дзяцей? Але спакойна паразважыўшы, дала згоду.

... Іх працавала сямёра. У большасці гэта былі маладыя дзяўчаты-сакатухі, бесклапотныя і крыху ленаватыя стварэнні. Пасля вечарынак, якія ў калгасе наладжваліся два-тры разы на тыдзень, яны прыходзілі на работу заспаныя, але ўзбуджаныя і вясёлыя. Падаіўшы кароў, дзяўчаты кідалі ўсё і беглі ў бакавушку даглядаць дзявочыя сны.

Арына падбірала параскіданыя па хлезе вёдры, вымывала іх гарачай вадой, вешала сушыцца на калкі. Потым яна дапамагала крывому Анісіму грузіць бітоны, падмятала падлогу і, калі яшчэ заставаўся час, чысціла сваіх каровак. На ферму яна заўсёды прыходзіла загадзя, прыносячы ў прыпале такія-сякія прысмакі: то мяккую, пахучую дзятліну, то маладыя парасткі цімафееўкі, а то проста пасолены казалак хлеба. Каровы ведалі яе крокі і заўсёды сустракалі Арыну ласкавым мычаннем. Часта, калі сум асабліва адольваў яе, Арына брала за рукі дзяцей і ішла з імі на пашу. У полі было прывольна, дзеці з захапленнем слухалі казкі старога пастуха Гаўрылы, а Арына адлучала ад статка сваіх дванаццаць кароў, гнала пасвіць на ўзмежжы. Не дзіва, што хутка яна больш за іншых пачала надойваць малака і пра яе ўсё часцей і часцей газарылі ў калгасе.

Арыну ставілі ў прыклад, але ніхто пакуль не хацеў глыбока пацікавіцца становішчам на ферме. А там усё заставалася па-старому. Арына ўсё больш і больш працавала за дзяўчат, а тыя ўсё часцей і часцей спалі ў бакавушцы. Часам на ферму прыходзіў загадчык, выганяў дзяўчат з бакавушкі, прымушаў іх брацца за работу. Дзяўчаты вершалі, як недарэзаныя парасяты, неахвотна варушыліся. Але як толькі загадчык фермы ішоў у другія хлявы, зноў беглі ў бакавушку і рагаталі.

Некалькі разоў Арына спрабавала сароміць іх і нават пагражала, што паскардзіцца ў праўленне калгаса. Дзяўчаты фыркали, надзімалі губы, а загадчык фермы газарыў Арыне:

— Не чапай ты іх, Арынка. Яшчэ зусім кінуць тут працаваць. Тады дзе знойдзеш замену?

Аднойчы, калі Арына, як і звычайна, развешвала на калкі даёнкі, да яе падышоў высокі, рыжзаты з вялікімі пукатымі вачыма чалавек.

— Дзеньдобры, кабетка, — не па-тутэйшаму прывітаўся ён. — Часам ці не шматстаночніца вы якая? Вунь колькі ў вас даёнак.

Чалавек кпіў нязлосна, і Арына раптам адчула, што можна пажартаваць, як гэта было калісьці.

— Памаглі б часам, тады не была б шматстаночніцай. А то ў нас начальства хоць і забягае, а выгады ніякай.

— Бачу, вы і без мяне добра справіліся, хіба вось гэтае вядро пазешу, — ён узяў вядро, уважліва аглядзеў яго і павесіў на калок. — У вас хоць і маленькія, далікатныя рукі, а вунь як добра ўсё робяць.

Арыну быццам хто скалоў. Яна ўся ўспыхнула, раззлавалася, але раптам адчула, што ёй гэта прыемна. Тады яна, збянтэжаная, пабегла ў хлэй, схавала дзярках і пачала змятаць салому.

Незнаёмы завітаў у бакавушку. Неўзабаве адтуль пачуўся яго насмешлівы голас і ўспышкі дзявочага рогату. Арына разгнула спіну, злосна паглядзела ў той бок, адкуль чуўся рогат.

«Ходзяць тут розныя, — падумала яна, — ды смяшаць гэтых гультаяк. Вёдры, дык іх няма памыць, а рагатаць — майстры. Вось я іх зараз».

Арына кінула дзярках, пайшла ў бакавушку. Стараючыся ні на кога не глядзець, яна, самай на здзіўленне, сярдзіта загадала:

— Зараз жа ідзіце каровам падсцілаць.

Пачуўшы гэтакія нязвычныя для іх тон, дзяўчаты адразу-ж пабеглі ў хлэй. Незнаёмы ўсміхнуўся.

— Бачыце, як вас баяцца...

— Што я воўк які? — адрэзала Арына.

— Гэта нядрэнна. Кагосьці даяркі павінны слухаць. Інакш вы заўсёды адны будзеце даёнкі мыць. Давайце пазнаёмімся: я — Цапінскі, заатэхнік.

Арына сарамліва падала руку. Заатэхнік паціснуў яе і заглянуў Арыне ў твар доўгім праніклівым позіркам. Ёй запомніліся яго вялікія карыя вочы, нейкія жывыя, разумныя і надта прыхільныя.

«Што ж гэта я, — разгубілася яна, — трэба ж бегчы працаваць».

Яна вырвала руку, пабегла, па-дзявочаму збянтэжаная яго позіркам.

III

Пад восень, калі пайшлі дробныя спорныя дажджы, над фермай гранула навальніца. Цапінскі дакапаўся-такі, што загадчык фермы хаваўся за сярэднімі лічбамі і тым самым пакрываў гультаяў, хаваў ад народа сумленных. Неяк Арыну зноў выклікалі ў праўленне калгаса. Ішла яна туды неахвотна, думала: «Навошта адрываюць ад работы?»

Яшчэ здалёк яна заўважыла Рамана Цапінскага. Ён стаяў на мастку, абапёршыся на сіваю балясіну, і глядзеў, як расчэсвае тразу чорная вада. У Арыны раптам абарзалася сэрца, і яна адразу запаволіла хаду. «Чаму ён? Як знарок сустрэча», — падумала яна. Потым Арына раззлавалася: і чаго ёй бянтэжыцца — не семнастоўка ж! Узыйшоўшы на масток, яна прызіталася стрымана, але ветліва.

— А я вас чакаю даўно, — прыстроіўшыся побач, сказаў Цапінскі.

Ад яго слоў Арына зноў успыхнула чырванню, а сэрца закалацілася ў грудзях.

«Зараз я яму адпяю, дык надоўга закаецца падпільноўваць», — падумала Арына, але нічога не сказала, бо Цапінскі спакойна дакончыў сваю думку.

— Хацеў з вамі, Арына Мікалаеўна, да пасаджання праўлення пагадзіцца. Трэба вам узначаліць ферму. У праўленні склалася думка, што вы не возьмецеся. А я так думаю: не трэба палохацца. Без вас мне цяжка будзе. Згадзіцеся, Арына Мікалаеўна...

Цапінскі зноў паглядзеў на яе праніклівымі карымі вачыма. Арына спачатку, калі ён загадчыў пра сваю прапанову, пакрыўдзілася ў душы, бо чакала нечага другога. Але цяпер, убачыўшы, што яе дапамога патрэбна гэтаму высокаму, мужнаму чалавеку, згадзілася.

— Вось я так і думаў, — весела выгукнуў ён, паклаўшы сваю руку на плячо, рыўком прытуліў Арыну да сябе. — Ну ўжо і папрацуем мы, Мікалаеўна!

У яго была дужая і па-мужчынску цяжкая рука. А пальцы на ёй нейкія моцныя і ласкавыя. І гэты нечаканы, кароткі дотык іх да яе пляча Арына адчувала ўвесь дзень. Увечары, прыйшоўшы дадому, яна паклала дзяцей спаць і раптам адчула страшэнную, невыказную пустэчу. Хацелася падзяліцца з кім-небудзь бліжэй назірай аб сваім прызначэнні загадчыцай фермы, але дзеці спалі, чыкалі ходзікі на сцяне, а за акном аднастайна шастала голлем рабіна.

У ззянні асляпляльнага сонца надышла вясна. Усё навокал памаладзела, пахарашэла. І Арына зрабілася нейкай другой, неспакойнай і ласкавай. Накарміўшы дзяцей, яна бегла на ферму, абходзіла ўсе хлявы, жартавала з дзяўчатамі і маладзіцамі, весела паблісквала вачыма. З надыходам вясны яна скінула бурую, тоўстую ватоўку, хадзіла цяпер у белай кофточцы, якая прыгожа аблягала яе зграбную фігуру. Даяркі жартавалі:

— Арынка і ў дзеўках не была такой прыгожай.

І сапраўды яна падабалася нават самой сабе. Было ў ёй нешта прызабнае, якое ўладна прыцягвала, так што не было сілы адарваць вачэй.

Цяпер яе асабліва цягнула да людзей. Хата здавалася пустой і цёмнай. Часам Арына забірала з сабою дзяцей на ферму, і тады ўвесь дзень не ішла дамоў.

Аднаго разу, калі ўсе тры дзяцей былі на ферме і гулялі ў бакавушцы, да Арыны прышоў Цяпінскі. Дні тры назад яны дамовіліся аглядаць пашу, і цяпер заатэхнік зайшоў за Арынай. Заўважыўшы дзяцей, ён спахмурнеў, але адразу ж разagnaў здрадлівыя маршчынкі.

— Мусіць, прыдзецца адкласці наша падарожжа, — панава вымавіў ён, прысеўшы на ўслончык. — А жывёлу праз дзень трэба выганяць на пашу.

— Чаму? Абавязкова пойдзем. Я дзяцей з дзяўчатамі пакіну.

Пяцігадовы Коля адарваўся ад цацак, спадылба глянуў на Цяпінскага. Потым зморшчыўся, але не заплакаў, а сказаў, зяртаючыся да маці:

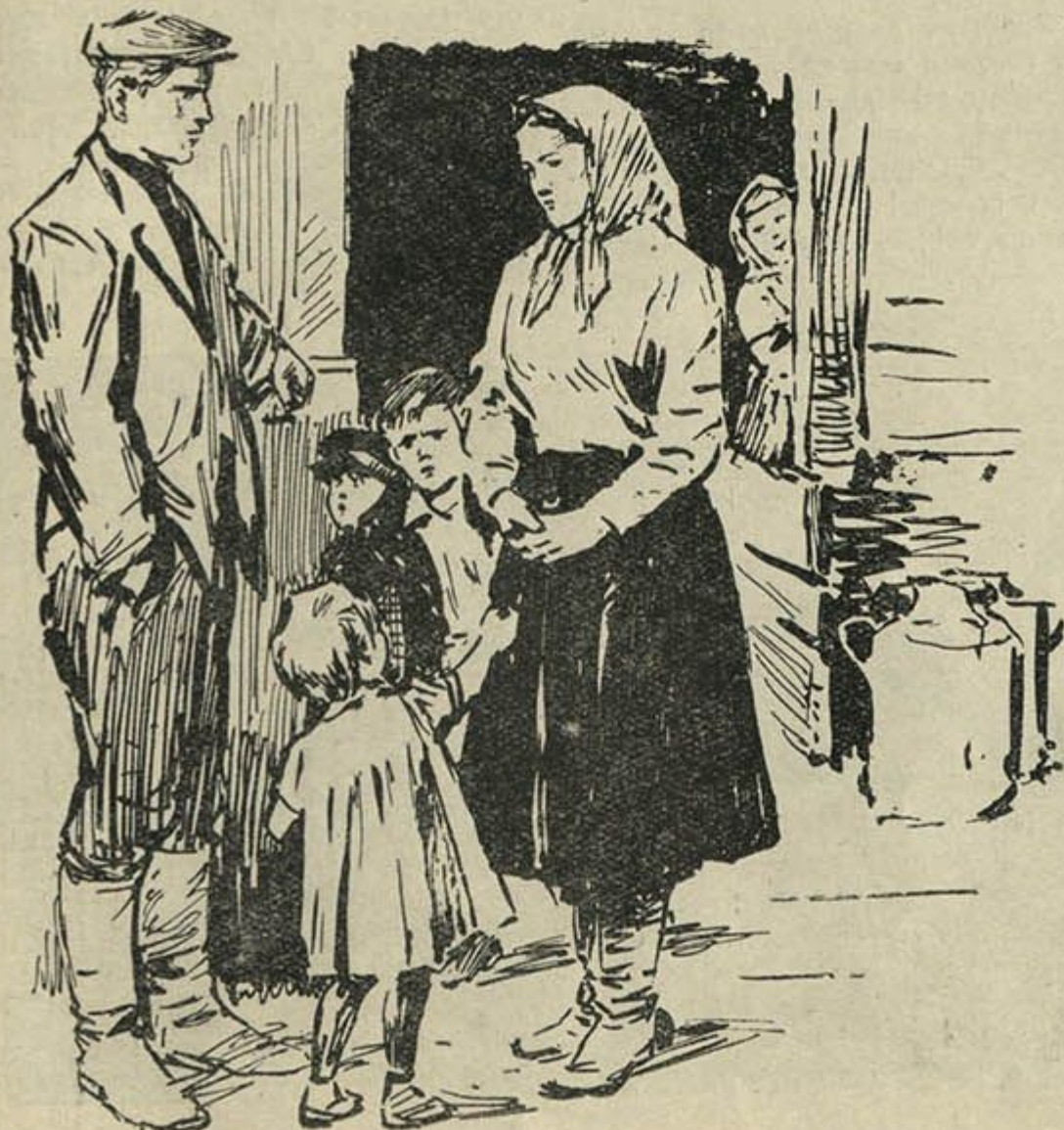
— Не пакідай нас, нам сумна без цябе будзе.

— Што ты, дурненькі, чаму сумна? Я зараз. Мама абавязкова трэба ісці, а то дзядзя злавацца будзе.

Усе тры недружалюбна зірнулі на заатэхніка. Олечка нават учаплася ў матчыну спадніцу, быццам не хацела адпускаяць маці. Але Віця ўзяў яе за руку, адвёў, па-даросламу сказаўшы:

— Не перашкаджай маме.

Цяпінскі паглядзіў яго па галоўцы, назваў разумным, мілым. Спачатку заатэхнік ніяк не мог уцяміць, што з ім адбылося, чаму раптам нязвычайная дзяцота ахінула ўсю яго істоту. Потым, калі Цяпінскі празёў рукой па мяккіх валасах Олечкі, ён зразумеў, што даўно сумуе па дзецях, якіх у яго

не было. Ён адарваў руку ад гэтых мяккіх, шаўковых валасоў, коротка, як загад, сказаў:

— Пойдзем, Мікалаеўна, а то хутка і вечар.

Усё лета яны абодва пакутавалі, чырванелі, сустракаючыся, апускалі вочы. Арына разумела, што Раман Цяпінскі чалавек жанаты, але, нягледзячы на гэта, яна сумазала па ім і часцей, чым трэба, думала пра яго. Цяпінскі ж проста лаяў сябе: як ён гэтак неабдуманна закахаў у сябе жанчыну, навошта прадаўжае растраўляць яе сэрца, але, як толькі прыходзіў дадому, усе думкі яго паварочвалі ў другі бок. Злавала жонка з яе прэтэнзіямі на вялікую вучонасць, выводзіла з сябе яе любімцы-сабакі: крываногая такса і два касматыя бясхвостыя спаніэлі — усё здавалася нязносным, чужым. Тады Раман Цяпінскі з асаблівай яркасцю ўспамінаў мяккія шаўкавістыя валасы Олечкі.

Але аддавацца перажыванням не заўсёды хапала часу. У штодзённых клопатах забывалася жонка, сабакі, недарэчнае сямейнае жыццё, Арына. Аднаго разу Цяпінскі адчуў незразумелы сум. Ён прысмактаўся да грудзей, як п'яўка, не адпускаў. Заатэхнік бегаў па фермах, стараючыся ў справах пазабыцца на гэты нязвычайны дасюль боль. Увесь час цягнула да Арыны. Думаў, прыдзе да яе, абдыме за плечы, прытуліць да грудзей і скажа: «Не магу без цябе жыць, Арына». Але стрымлівала нейкая хлапечая сарамлівасць. Потым, адкінуўшы яе прэч, Цяпінскі з'явіўся ў Арыніну хату. Арына сядзела на ложку, маўклівая, сканцэнтраваная.

— Што з вамі, Арына Мікалаеўна? — спалохана запытаўся ён, раптам забыўшыся на свае намеры.

— Олечка захварэла, — адказала Арына і кінулася яму насустрач, як да роднага, потым, збянтэжаная, спынілася.

Цяпінскі падышоў да ложка, паклаў руку на Олечкіну галаву. Яна гарэла агнём. Вочкі дзяўчынкі былі закрыты, роцік паўрасчынены.

— Што з ёю? Гэта небяспечна?

Арына не паспела адказаць, як Олечка прыадчыніла павекі, спалохана ўхапілася за Арыну.

— Мамачка, не хадзі з дзядзем!..

— Не, не, я заўсёды з табою буду, — суцешыла яе Арына, і Олечка зноў у знямоце заплушчыла вочы.

Хвароба Олечкі яшчэ больш зблізіла іх. Цяпінскі амаль кожны дзень бызаў у Арыны, прыносіў дзецям цукеркі, расказваў казкі, але дзеці, асабліва старэйшы Віця, сустракалі яго халодна, пазіралі спадылба і ўвесь час туліліся да маці; нават не было магчымасці сур'ёзна пагаварыць з Арынай. Прыходзілася адкладаць размову да больш зручнага моманту.

Ён з'явіўся нечакана. Аднаго разу падвечар Арына сустрэла Цяпінскага на тым жа гарбатым мастку. Заатэхнік чакаў яе, абавёршыся на балясіну, і пакуль яна падыходзіла да яго, не спускаў з яе вачэй. У Арыны калацілася сэрца: адчувала, што настала рашаючая хвіліна.

Цяпінскі ўзяў яе за рукі, доўга маўчаў, відаць, не адважваючыся вымавіць тое, аб чым думаў. Арына асцярожна, каб не пакрыўдзіць яго, вызваліла рукі.

— Не магу я, Арынка, не магу так далей жыць. Думаў, выпадковае ўсё гэта, аж не. Вось гляджу на цябе, а сэрца заходзіцца ад жадання прытуліць тваю галаву да грудзей.

Арына цішком кідала на яго замілаваны позірк і думала: «Газары, мілы, газары...».

— Арынка, я перайду да цябе. І дзяцей тваіх буду любіць. Я так прывык да іх. І яны прывыкнуць. А дома мне ўсё агоркла: жонка, сабакі — усё...

Арына здрыганулася, а ён абняў яе і запытальна глядзеў ёй у вочы, чакаючы адказу. Яна заплушчыла павекі, чакаючы пацалунка. І раптам перад Арынай вынікла закінутая на падушцы галава мужа, бязмоўнае шаволенне яго перасмяглых вуснаў, побач узнік спалоханы тварык Віці, і яна яскрава пачула яго голас: «Мама, нам страшна». Следом пачуўся Олечкін спалоханы голас: «Мамачка, не хадзі з дзядзем»...

«Не хадзі з дзядзем, не хадзі з дзядзем...», — пачало стукаць у скронях.

Арына вызвалілася з Раманавых рук і спачатку павольна, потым усё хутчэй пайшла да вёскі. А Цяпінскі стаяў на мастку, не разумеючы, што сталася з жанчынай.

Будынак Дзяржаўнай карціннай галерэі БССР.

Фота П. Нікіціна.

ў гады вайны. У далейшым сабранне пачало папаўняцца цудоўнай спадчынай рускіх мастакоў XVIII, XIX і пачатку XX стагоддзяў.

Дзяржаўны мастацкі музей БССР займае цяпер спецыяльны будынак, якім па праву ганарацца працоўныя Беларусі. Строгасць архітэктурных форм будынка спалучаецца з вялікай мастацкай прастамай.

У дзесяці прасторных, светлых залах, у прыгожай галерэі і ў мякка асветленым вестыбюлі размешчаны цудоўныя творы жывапісу, скульптуры і графікі.

Увесь ніжні паверх і галерэю займае выстаўка работ беларускіх мастакоў, прысвечаная 40-годдзю Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. Апрача таго, каля 250 новых работ беларускіх мастакоў знаходзяцца ў Маскве на Усесаюзнай мастацкай выстаўцы.

Залы верхняга паверха заняты творамі рускіх мастакоў. Тут мы знаходзім творы вялікіх рускіх майстроў XVIII, XIX і пачатку XX стагоддзяў: А. Антропава, Ф. Рокатава, Ф. Шубіна, В. Баравікоўскага, Д. Лявіцкага; майстроў ранняй і позняй рускай акадэмічнай школы: А. Ласенкі, Ф. Бруні, К. Брулава, Ф. Шабуева; мастакоў-рэалістаў пачатку XIX стагоддзя: В. Трапініна, А. Венецыянава, Сільвестра Шчадрына; 40-я гады прадстаўлены работамі П. Фядотава, І. Айвазоўскага; творы перадзвіжнікаў прадстаўлены імёнамі В. Пярова, І. Шышкіна, А. Саўрасава, В. Паленава, В. і А. Вас-

СКАРБНІЦА МАСТАЦТВАЎ

ДА САРАКАГОДДЗЯ Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі беларускі народ атрымаў цудоўны падарунак—новы Мастацкі музей. У культурным жыцці нашай рэспублікі—гэта вялікая і радасная падзея.

У дарэвалюцыйнай Беларусі мастацкіх музеяў не існавала.

У 1939 годзе па рашэнню партыі і ўрада ў БССР упершыню быў заснаваны мастацкі музей Дзяржаўная карцінная галерэя. Галерэя атрымала вялікія сродкі і ў кароткі час сабрала багатую калекцыю твораў класічнага рускага і савецкага мастацтва. У гады Вялікай Айчыннай вайны фашысцкія варва-

ры, якія знішчалі ўсё на сваім шляху, зневажалі чужую культуру, не пашкадавалі і нацыянальнай скарбніцы мастацтва Беларусі. Большая частка калекцыі была вывезена ў Германію, астатняя па-варварску знішчана.

Яшчэ не закончылася вайна, як партыя і ўрад вынеслі пастанову аб аднаўленні Дзяржаўнай карціннай галерэі БССР. Спачатку асноўным фундаментам галерэі з'явіліся работы беларускіх мастакоў, створаныя

Перад цудоўнымі палотнамі, сабранымі ў галерэі, падоўгу прастойваюць наведвальнікі.
На здымку: у адной з залаў галерэі.

Скульптура І. Н. Глебава «На палявым стане».

няцовых, І. Левітана, В. Сярова, А. Архіпава.

Нацыянальнай асаблівасцю рускага мастацтва з'яўляецца яго ідэйнасць і змястоўнасць. У розныя эпохі рускія мастакі чула адлюстроўвалі сацыяльную рэчаіснасць, жыццё і быт свайго народа. Сваю творчасць яны заўсёды звязвалі з вызваленчай барацьбой народа, служылі ёю высокім ідэалам чалавечства. Рысы сапраўднага чалавекалюбства і народнасці з асабліваю сілай выявіліся ў творчасці рускіх мастакоў, пачынаючы з 60-х гадоў мінулага стагоддзя.

В. Пукіраў сваім творам «Няроўны шлюб» змагаецца супроць жаночага бяспраўя ў царскай Расіі. У царкве пад вянцом стаіць маладзенькая дзяўчына, гадоў шаснаццаці. Яе аддаюць багатаму старому чыноўніку ў медалях і ордэнах. Заплаканая дзяўчына пакорна схіліла галоўку і машынальна працягнула руку свяшчэнніку. Пачуццё глыбокага абурэння і агіды выклікае вобраз старога жаніха, які скасіў на дзяўчыну вочы з выглядам гаспадара.

Пачатак XX стагоддзя прадстаўлены характэрнымі для таго часу работамі мастакоў розных напрамкаў: С. Жукоўскага, С. Вінаградава, С. Каровіна, А. Сцяпанавы, К. Каровіна, Н. Касаткіна, А. Галавіна, В. Барысава-Мусатава, М. Урубелля.

Аддзел беларускага мастацтва насычаны хваляючымі творами, у якіх адлюстраваны падзвігі сазецкага народа ў

яго барацьбе за стварэнне камуністычнага грамадства.

Вобразу вялікага Леніна прысвечаны работы народных мастакоў БССР З. Азгура, А. Бембеля, мастака А. Шыбнёва.

Пра самаадданую барацьбу беларускага народа ў гады Вялікай Айчыннай вайны расказваюць творы заслужаных дзяржаўных мастацтваў БССР Е. Зайцава, В. Сухаверхава, мастакоў Н. Воранава, А. Шыбнёва.

Вобразы лепшых сыноў беларускага народа ўвасоблены ў творах народных мастакоў З. Азгура, А. Бембеля, А. Глебава, І. Ахрэмчыка.

Шмат твораў прысвечана калгаснай тэме. Пераканаўча поўная лірыкі карціна Ф. Дараўлевіча «Гарманіст ідзе». Летняя месячная ноч, на сенажаці ля вогнішча сабраліся дзяўчаты, да іх набліжаюцца юнакі з гарманістам уперадзе. Мастак цёпла і праўдзіва раскрывае жыццё і быт калгаснай моладзі, якая ўмее добра працаваць і павесяліцца. У лірычным плане вырашана скульптурная кампазіцыя І. Глебава «На палявым стане».

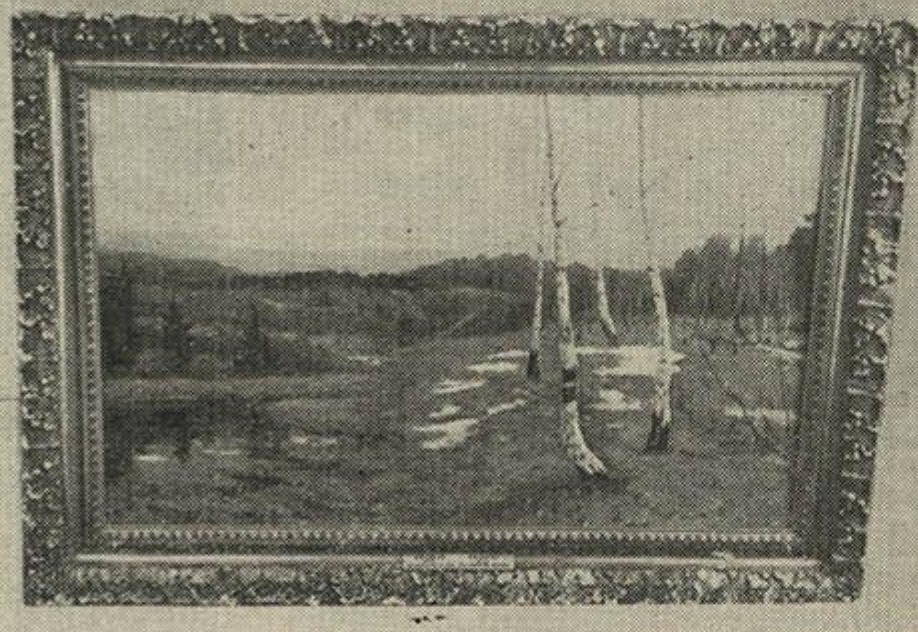
Характэрна беларускай прыроды ўсхвалявана перадаюць шматлікія пейзажы. Сярод іх пейзажы В. Жолтак, С. Лі і Р. Кудрэвіч. Асабліва выдзяляюцца работы маладой мастачкі Галіны Азгур. Яе пейзаж ясны і спакойны. Ад яго вее глыбокай праўдзівасцю і задушэўнасцю. Дыханне вясны ў карціне «Снег сышоў» адчуваецца і ў тонкіх галінках аголеных бяроз, якія цягнуцца да святла, і ў напоеных вільгаццю воблаках, і ў рэштках снегу, што дзе-ні-дзе яшчэ ляжыць на бурай ад леташняга лісця зямлі.

Новы музей — каштоўны падарунак працоўным Беларусі, сведчанне таго, што партыя і ўрад нястомна клапацяцца аб задавальненні духоўных патрэб народа.

Наведвальнікі музея пакідаюць у кнізе водгукі шмат гарацых слоў сардэчнай удзячнасці і захаплення.

О. БАРАВІК,

старшы навуковы работнік музея.

У Дзяржаўнай карціннай галерэі БССР сабрана багатая калекцыя твораў класічнага рускага мастацтва. Цяпер кожны, хто бывае ў Мінску, можа ўбачыць творы славутых рускіх мастакоў — партрэты В. Трапініна і А. Венецыянава, пейзажы І. Шышкіна, І. Айвазоўскага, І. Левітана.

На здымках: уверсе — поўны глыбокага драматызму «Няроўны шлюб» В. В. Пукірава, у цэнтры — «Раніца на беразе мора» І. К. Айвазоўскага.

У галерэі экспануюцца таксама работы беларускіх мастакоў, прысвечаныя 40-годдзю Вялікага Кастрычніка. Адно з іх вы бачыце на здымку ўнізе. Гэта — «Лагойскія ўзгоркі» Галіны Азгур.

ПРАКОФ'ЕЎНА

ЛЯ ПАД'ЕЗДУ райкома партыі спынілася сівая, згорбленая бабулька. Акінуўшы позіркам новы будынак, яна спытала ў хлопца, што стаяў на ганку:

— Тут Пракоф'еўна?..

Хлопец з камсамольскім значком на грудзях усміхнуўся. Яго здзівіла прастата, з якой бабулька прамовіла слова «Пракоф'еўна». Ён зразумеў, што пытае яна аб сакратару райкома.

— Тут, тут, бабуля!.. Толькі што прыехала... Давайце, дапамагу на другі паверх... — і ён падхапіў яе пад руку.

— Сіл нестася... — скардзілася старая. — Восемдзесят сем гадоў жыў на свеце.

Бабуля адчыніла шырокія дзверы і адразу ўбачыла таго, да каго ішла.

— Добры дзень, мілая! — проста, нібы ў сябе дома, прывіталася яна. — Прабач мяне старую, што патрывожыла... Справа да цябе важная...

З-за стала паднялася стройная, высокая жанчына ў ладнай шэрай ксфтакцы.

— Сядайце, калі ласка. Расказвайце, што за справа, — і тут жа апусцілася на крэсла побач.

— Бяда... — глыбока ўздыхнула бабуля. — Як ёсць бяда. Нявестка ўшчэнт замучыла. Жыцця няма...

— А вы чыя будзеце?

— Тутэйшая. Шабунёва...

— Шабунёва? Маці Сяргея?..

— Але, мілая.

— А што ж сын?

— Слухае нявестку...

— Так, — працягнула Еўдакія Пракоф'еўна. — Выходзіць, сумленне страціў?

— Страціў, мілая. Усе яны страцілі... І старэйшыя, Іван са Стэфанам, таксама. Траіх выгавала, у людзі вывела. Малыя былі — ночаў не спала. А выйшла вунь як — сыны, мае сокалы, ястрабамі сталі... Старэйшыя ў Маскве жывуць. Амаль сем год не бачыла. А малодшы, хоць і дома, жонкі баіцца. Што яна скажа, тое і робіць... Нявестка з дому выгнала, а ён хоць бы слова. Куды ж мне цяпер? Ты парай ужо, мілая. Хто ж дапаможа, як не ты...

Лёс старой глыбока ўсхваляваў сакратара райкома. У той жа дзень яна напісала ў Маскву бяздушным сынам, напамніла аб святым абавязку перад маці. Сяргея выклікала ў райком, але ён, адчуваючы нядобрае, ухіліўся

Е. П. Несцерава.

ад сустрэчы. Нічога не адказалі і старэйшыя. Але Еўдакія Пракоф'еўна не спынілася. Яна дабілася дапамогі маці праз суд...

У райком партыі калгасніцы і калгаснікі заходзяць не толькі са скаргамі, якіх не так ужо шмат. Прыходзяць параіцца з Пракоф'еўнай. Яна ж не толькі сакратар, а і аграном з вышэйшай адукацыяй, з вялікім практычным вопытам. Людзі ведаюць, што Пракоф'еўна заўсёды дапаможа разабрацца ў незразумелых пытаннях; калі трэба — падтрымае.

З першых дзён работы ў раёне яна павяла сябе так, як і належыць партыйнаму кіраўніку: не заседжваецца ў кабінете, а ўсё больш па вёсках ездзіць: на месцы куды відней, а чаго сам не ўбачыш, людзі падкажуць.

Еўдакія Пракоф'еўна Несцерава — ураджэнка Магілёўскай вобласці. Прыехала ў Дрыбін у 1953 годзе, адразу пасля гістарычнага вераснёўскага Пленума. Тады ж камуністы выбралі яе першым сакратаром. Хоць і не спалохалася Пракоф'еўна высокай пасады, але задумалася. Прыдзецца кіраваць не адной партарганізацыяй, не адным калгасам, а цэлым раёнам. Яна была ўжо сакратаром райкома партыі, але другім. Усё ж не тое, бо тут самой за ўсё адказваць прыдзецца. Ды дзе не бывае цяжкасцей. Хіба яна шукала лёгкага

жыцця? То вучылася, начэй недасыпала. Потым працавала, выйшла замуж. Затым вайна... Спачатку думалася, што вайна хутка скончыцца, што вернецца муж — будзе лягчэй. Але вайна разгаралася, ахапляючы ўсё новыя вобласці і ўрэшце прыйшла на Магілёўшчыну.

Камсамолка Несцерава зразумела, што не зможа застацца на занятай ворагам тэрыторыі, і рушыла ў дарогу. Дзве тысячы кіламетраў па лясх і балотах ішла. Ногі да крыві нацёрла. Баялася не за сябе, а за дзіця, якое чакала...

У Саратаўскую вобласць дабралася позняй восенню. Многа працавала. А прыйшоўшы дадому, мыла, шыла, клапацілася аб сыну...

Яна ніколі не забудзе дня, калі прыйшло паведамленне аб гібелі мужа. Упала побач з цяжка хворым дзесяцімесячным сынам і напэўна не ўстала б, каб не добрыя людзі.

Пасля таго прайшло шмат часу. Яна ўступіла ў партыю. І вось — стала адным з кіраўнікоў раёна.

З чаго пачаць? Перш за ўсё, трэба пазнаёміцца з людзьмі, пабываць у полі, на фермах...

Шафёр спыніў машыну і, кінуўшы позірк на нязматыя палі, сказаў:

— У «Рассвете» зноў зацягнулі...

Еўдакія Пракоф'еўна захінула паліто і падышла да групы калгаснікаў, якія ўбіралі ячмень.

— Ужо асыпаўся... — заўважыла яна, кранаючы пустыя каласы.

— Хіба за ўсім паспееш? — буркнуў брыгадзір.

— Можна б і паспець. Але ў нас усё шыварат-навыварат, — умяшалася бойкая калгасніца. — Вось гляньце, колькі ў полі рознай травы прападае, а вясной будзем стрэхі для жывёлы здзіраць...

Горка было чуць такія словы. Пракоф'еўне здалася, што віной усяму няўмелае кіраўніцтва калгасам. І не памылілася. Старшыня шмат гаварыў аб перспектывах, але на пытанне, што ён думае аб сіласе, толькі паціснуў плячыма...

Не адзін раз наведла Пракоф'еўна «Рассвет». І толькі пасля таго, як калгаснікі выбралі новага старшыню, у гаспадарцы намеціліся некаторыя зрухі.

У тыя дні раённы камітэт партыі паслаў у калгасы каля двац-

цаці лепшых камуністаў: аграномаў, партыйных работнікаў, педагогаў. Паехаў працаваць на вёску і сам старшыня райвыканкома.

Адной з галоўных задач было паліпшэнне жывёлагадоўлі. Пачалося абсталяванне памяшканняў для жывёлы. Але, як на зло, над раёнам у гэты час пранеслася страшэнная навальніца. Яна разбурыла больш ста адных толькі грамадскіх будынкаў. Тут і там сарвала стрэхі з ферм, з дамоў калгаснікаў.

У тыя дні Еўдакія Пракоф'еўна амаль не бывала дома. Набліжалася зіма, а будаўніцтва зацягвалася. Не хапала матэрыялу. За вайну былі знішчаны лясы, і цяпер, каб атрымаць бярвенне або дошкі, даводзілася ехаць у вобласць, а то і ў цэнтр. На адной з нарад райкома партыі загаварылі аб будаўніцтве цагельнага завода, аб выпрацоўцы саману, аб неабходнасці заняцця электрыфікацыяй...

Несцерава старалася забяспечыць рост калгаснай вытворчасці, павышэнне ўраджайнасці, развіццё жывёлагадоўлі.

Прайшоў год, а яе не прынес палёгкі. Праўда, на працадзень калгаснікі атрымалі больш. Але гэта ж не поспех. Паасобныя кіраўнікі калгасаў працавалі па-старому. У райком паступалі сігналы аб п'янках і іншых непажаданых з'явах, якія дэзарганізавалі калгасную працу. Прышлося вызваліць ад работы маладога старшыню калгаса Буранкова. На яго месца калгаснікі выбралі сумленнага, вытрыманага камуніста. Але п'янка, як чума, перакінулася ў суседні калгас, на другога старшыню. У яе палоне аказаўся Чыбікаў, якога ведалі раней як добрага арганізатара. У свой час ён нядрэнна кіраваў МТС. Што сталася з Чыбікавым? Што рабіць з ім? Зняць з пасады? Выключыць з партыі? Але каго рэкамендаваць у старшыні? Вопыт падказваў, што так можна разгубіць кадры, якіх і без таго не хапала. І ў райкоме вырашылі ўздзейнічаць на Чыбікава. Пытанне паставілі на сходзе партыйнага актыву.

— Ну, раскажыце, чаму ў вас так выходзіць? — гледзячы ва ўпор, спытала Несцерава.

— Быццам не ведаеце, — адказваў Чыбікаў. — У калгасе вялікія цяжкасці, а вы з крытыкай... Вы мне не давяраеце...

— Глядзі ты на яго: крытыкі спалохаўся! — пачуліся галасы з месца.

— Не спалохаўся, а прашу давер'я...

— Якога давер'я? — зноў спытала Несцерава. — Людзі выбралі вас старшынёй, даверылі вам свой

лёс. Чаго ж яшчэ? Хочаце, каб на вас маліліся, лічылі вас нягрэшным? Такіх людзей не бывае! Мы ўсе не застрахаваны ад памылак. Як жа можна без крытыкі?..

— Гэта я разумею, — апраўдваўся Чыбікаў.

— А разумееце, дык і не мудруйце!

Сход для Чыбікава з'явіўся сур'ёзным выпрабаваннем. Яго грызла сумленне, ён баяўся, што аб ім загавораць па раёну: «Вось да чаго дакаціўся». А насмешка страшней за ўсё. І Чыбікаў абяцаў выправіцца.

Але слова словам, а справа справай. Пракоф'еўна часта завітвала ў калгас да Чыбікава. І ён ужо не злаваўся на яе, а часам успамінаў:

— Здрава тады мне ўсыпалі. Дзякуй, дапамаглі...

Былі сярод камуністаў і такія, якія думалі, што калі сакратар — жанчына, то ім усё дазволена. Хіба варта слухаць бабу? Але Еўдакія Пракоф'еўна паказала сябе стойкім, прынцыповым кіраўніком, здольным весці за сабой камуністаў і беспартыйных. Яе сіла ў тым, што яна апіраецца на партыйны актыў, свята захоўвае прынцып калектывнага кіраўніцтва. Вялікую ўвагу ўдзяляе кадрам.

Доўгі час не ладзілася работа ў раённым аддзяленні дзяржбанка, парушалася фінансавая дысцыплі-

У Беларускім дзяржаўным ордэна Леніна тэатры оперы і балета адноўлена пастаноўка оперы «Міхась Падгорны» народнага артыста СССР кампазітара Я. Цікоцкага.

На здымку: сцена з оперы «Міхась Падгорны». У ролі Марысі — артыстка Т. Шымко, у ролі Міхася — Г. Дзімітрыеў.

Фота І. Салавейчыка.

на, не выконваўся касавы план... А гэта шкодна адбівалася на калгаснай вытворчасці. Старшыні калгасаў скардзіліся, што ў банку часам немагчыма атрымаць свае ж калгасныя грошы. Прышлося абнавіць кіраўніцтва. На чале банка паставілі Б. Я. Свядлову. Яна патрабавала ад работнікаў найстражэйшай дысцыпліны, ліквідацыі бюракратызму. Некаторым супрацоўнікам было гэта не да спадабы. На Свядлову паляцелі ананімкі. З вобласці ў Дрыбін тэрмінова прыехаў нехта Едзіновіч і, не парайшыся ні з кім, патрабаваў, каб Свядлова здала справы. За сумленную працаўніцу заступіліся райком партыі, райвыканком. Але Едзіновіч быў няўмольны. Выкладаючы на стол ананімныя пісьмы, ён не жадаў лічыцца ні з чыёй думкай. Тады Несцерава пытанне аб Свядловой паставіла на шырокае абмеркаванне камуністаў і беспартыйных. І што ж? Выступаўшы на сходзе адзываліся аб кіраўніку банка толькі станоўча. Паклёпнікі не адважыліся выступіць адкрыта, бо не мелі чаго сказаць.

І Свядлова апраўдала давер'е. Навяла ў банку належны парадак. Раённы камітэт на чале з Несцеравай смела вылучае жанчын на кіруючыя пасты. Калгасніцы Галанавы, Шалухіна, Сарокіна сталі брыгадзірамі, а Грыбко — рэдактарам раённай газеты. Жанчыны ўступаюць у партыю. Не так даўно стала камуністкай лепшая даярка калгаса «Прагрэс» Уласава.

Еўдакія Пракоф'еўна гаворыць аб цяжкасцях росту калгасаў. Рост ёсць, але не такі, як бы хацелася. З 1953 года надоі малака павялічыліся з 22,8 да 75,6 ц на сто га, у тры разы вырас грашовы прыбытак калгасаў. За апошнія два гады пабудавана 20 свінарнікаў на 2568 галоў, 12 кароўнікаў на 1140 галоў. Адкрыта 16 новых школ, некалькі лазняў, аб якіх даўно марылі калгаснікі. Разгарнулася электрыфікацыя калгасаў. Загарэлася электрычнасць і ў самым райцэнтры.

— У 1958 годзе мы намерзілі электрыфікаваць яшчэ сем калгасаў, — гаворыць Несцерава. — Задача нялёгкая, але мы яе напэўна вырашым.

Знаёмячыся з дзейнасцю Еўдакіі Пракоф'еўны, міжволі ўспамінаеш словы Леніна аб тым, што кожная кухарка павінна ўмець кіраваць дзяржавай. Беларуская сялянка, выхаваная партыяй, пачала кіраваць раёнам. Ды не толькі раёнам. Яна — дэпутат Вярхоўнага Савета БССР. Народ даверыў ёй вялікія і важныя дзяржаўныя справы.

Вось яна якая — Пракоф'еўна!

Аляксандр ЛАЗНЯВЫ

За сорак год...

Е. НАТАЛЫНА

...ХЛАПЧАНЁ ў шапцы-вушанцы наразлёт, у расхрыстанай світцы (ат, хто там звяртае ўвагу на тое, што сячэ дождж са снегам!) цікаўна аглядае незнаёмую, заляпаную граззю «Пабеду» і па звычцы перапытвае:

— Дзе школа?.. А якая — малая ці вялікая?
— Вялікую, брат, пакажы.
— Вунь там, — адказвае хлапчук, суправаджаючы кірунак рукі энергічным узлётам ватовага вуха.
— А дырэктар Васіліса Васільеўна Гурыновіч ці там — не ведаеш?
— Ведаю. Там..

Ідзем у «вялікую школу».

Праўда, гэтыя «вялікія школы» — дзесяцігодкі (і сельскія таксама) звычайна ўжо бачыць большымі. Пераважна гэта ўжо двухпавярховыя будынкі. А тут школа змяшчаецца ў двух, не вельмі каб выдатных драўляных памяшканнях...

Адчуваецца неадкладная патрэба ў новым, адпаведным для дзесяцігодкі будынку. Тым больш, што школа адносіцца да такога багатага калгаса, як «Перамога» (Рудзенскага раёна), на чале з такім праслаўленым на ўсю рэспубліку старшынёй, як Т. І. Жыгалька...

...Як гэта часта здараецца, знаёмства пачынаецца тугавата. Гамонім, прыглядаемся, прыслухоўваемся. Ужо спісана палова вучнёўскага сшытка, а пытанне: «За што ж усё-такі лепш «зачапіцца»? — не дае спакою. Успамінаю гаворку ў рэдакцыі і падбадзёрваю сябе: «Нічога, выйдзем жа неяк на гладкую дарожку...»

І раптам адна кароценькая, удзячная фраза!

— Ведаеце, «мы» заўсёды гучыць прыгажэй, чым «я»... Гучыць надзейней!

Гэта гаворыцца вобразна, калі Васілісе Васільеўне спатрэбілася даць характарыстыку аднаму свайму класнаму кіраўніку.

— Вось іменна, «мы» — больш надзейна, — паліскаваючы жывымі вачыма з-за акуляраў, усміхаецца Васіліса Васільеўна.

Правільна! Гэта дакладнае, як афарызм, азначэнне з'яўляецца як бы «адпраўным пунктам» і ў характары самой Васілісы Васільеўны — гэтай дзейнай і не па гадах энергічнай жанчыны.

«Мы зрабілі, мы дабіліся» — гучыць куды больш надзейна, як кажа яна, чым «я — адзін»...

І вось цяпер толькі становяцца па-сапраўднаму зразумелымі мне першыя яе словы.

— Што пра мяне адну старую пісаць? Пра калектыў, пра маладых трэба пісаць. Ім трэба дапамагаць смялей узнімаць крылі...

Гэта было сказана не для таго, каб пасля ўпрошванняў і пераконванняў скромна згадзіцца... У гэтай фразе таксама выяўлялася рыса характару. Рыса, якая за сорак год работы ў школе (ды якой работы!) стала як бы «другім характарам».

16 І таго, хто піша, і чытача, напэўна, таксама больш за ўсё цікавіць гэты шлях — за сорак год.

— У гэтым альбоме, дзеці, — кажа Васіліса Васільеўна, — вы знойдзеце для сябе цудоўны прыклад паводзін і вучэння... Гэта дзіцячыя гады нашага вялікага правадыра Уладзіміра Ільіча Леніна...

Лёс, трэба папярэдзіць, не выключны ў нашай краіне. Дачка чэрвеньскага селяніна-бедняка. Летам бацька пасвіў сельскую чараду «за пуды», а зімой дабываў кравецкі хлеб. Шыў сялянскія халаты апранаць мужчынам у дарогу, на дождж, на халепу, шыў кажухі і паўшубкі, а сынам багацейшых гаспадароў і суконныя (таксама сваёй хатняй фабрыкі) фрэнчы...

Каня не было, таму і не паехаў Васіль, хоць і вельмі трэба было паехаць, па школьную мэблю (у 1909 г. у вёсцы адчынілася земская школа). А не паехаў — дык і дачцэ тваёй старэйшай, Васілісе, няма чаго рабіць у школе. Навучылася трымаць у руках прасніцу, дык няхай і смяча кудзелю. На вясну ўга як спатрэбіцца зрэб'е такім «багацям»...

Так і засталася дома Васіліса.

Не адна, праўда, засталася. Такіх «бясконных», каго не пусціла «начальства» ў школу, сабралася некалькі дзяцей... Вельмі ж ужо зайздросна было глядзець ім, як беглі ў школу з торбачкамі тыя, што зваліся цяпер не абы-як, а «вучальнікамі»... І так хацелася навучыцца чытаць кнігу, як і яны, так хацелася ўмець навучыцца пісаць хоць сваё імя і прозвішча. А не так, як тата і мама ставяць крыжык, калі спатрэбіцца часам дзе за некалькі год хоць раз распісацца...

Знайшоўся нечый брат, які разбіраўся трохі ў грамаце, і які не паленаваўся і не пашкадаваў часу «падганяць» з гэтымі «бясконнымі» небаракамі тое, чаму вучылі ў школе... І «падагнаў». Як рэпу, грызлі чытанне. Пацелі над «палачкамі» і літарамі — аж пакуль не вывучыліся пісаць цэлыя словы... А вясной, калі «вучальнікам» пара было брацца зноў за пугу і барану, выявілася, што і гэтыя ведаюць не менш за школьнікаў...

Лёд крануўся, і ўжо ў 1910 г. Васіліса пайшла вучыцца ў другую групу.

Пайшла з неадольным імкненнем даведацца пра ўсё, чаму будзе вучыць у школе настаўнік.

З гэтым імкненнем скончыла яна земскую школу і паступіла ў Бярэзінскае вышэйшае пачатковае вучылішча. Каштавала гэта 12 рублёў у год і ў дадатак асобная плата за вывучэнне іншых моў.

Ну дзе тут было пастуху напалову з краўцом навучаць дачку?

— Едзь дадому і вучыся пры бацьку на краўчыку, дык на ўсё жыццё кавалак хлеба ў руках будзе. А пра гэту навуку і пра панства няма чаго думаць...

Такі быў бацькаў прысуд праз паўгода «навукі і панства»...

Аднак абставіны склаліся так, што дзяцінай яшчэ мары вывучыцца на настаўніцу і вучыць грамаце сельскіх дзяцей не суджана было разбіцца так, як разбіва-

ліся наўкола мільёны такіх жа самых светлых імкненняў і мар.

Вырашыў лёс Персік. Нічым не адметны хатні сабачка, жоўты толькі як персік — уцеха і захапленне старой паненкі. Персіка трэ́ было штодня мыць і расчэсваць, карміць і даглядаць. За гэтую паслугу Васіліса атрымлівала дарэмны куток і харч... Гэта ўжо была вялікая палёгка бацьку — не плаціць за кватэру і не ламаць галаву, што пакласці штотыдня ў торбу.

Так, «дзякуючы» Персіку скончыла Васіліса вышэйшую пачатковую школу, і экзамен (экстэрнам) вытрымала на народную настаўніцу.

З 1920 па 1930 год Васіліса Васільеўна працавала загадчыцай Слатвінскай пачатковай школы. І амаль кожнае лета ездзіла на розныя курсы перападрыхтоўкі.

— А ў трыццатым годзе паехала ўжо вучыцца пасапраўднаму... Паступіла ў Гомельскі настаўніцкі інстытут, забрала сына з сабой і аддала яго ў кругласутачны дзіцячы сад — і так вучылася, пакуль не скончыла інстытут... А муж адзін без нас дома быў, рахункаводам у калгасе працаваў.

У 1932 годзе Васіліса Васільеўна прыехала ў Пярэжар (зараз калгас «Перамога»). Першы год працавала завучам, а на другі год паставілі яе дырэктарам школы. Так і зараз, вось хутка ўжо 25 год, працуе яна дырэктарам...

Час ідзе... І як многа прайшло гэтага часу, зараз толькі мяркуеш па тым, якімі сталі колішнія твае выхаванцы, выхаванцы школы, у якой прайшло тваё юнацтва, маладосць, дзе непрыкметна і нячутна падкралася старасць...

Няўжо старасць, калі яшчэ так многа спраў уперадзе? Лічы, як хочаш, але што ні дзень, то якая-небудзь навіна: то сэрца, то паясніца, то ногі...

А як яны бегалі некалі, гэтыя ногі!

Яшчэ ў вайну Васілісу Васільеўну партызаны не ўзялі да сябе ў атрад, яна патрэбна была ім як сувязная. А для сувязнога не існавала ні адлегласці, ні часу: ноч — поўнач, блізка — далёка, а трэба — ідзе. На тое вайна. І хадзіла. Дастаўляла ў атрад зброю, хадзіла на «жалежку», вазіла ў Мінск на нямецкім поезде ўзрыўчатку ў муцэ!.. За два дзесяткі як удавалася праехаць...

Цяпер, як успамін пра тыя чорныя дні, беражліва хаваецца падзяка Радзімы — ордэн Айчыннай вайны і ступені і медаль «Партызану Айчыннай вайны».

Нямала сірот пакінула вайна...

Васіліса Васільеўна ўзяла і выхавала чацвёрка плямёнікаў-сірот. Цяпер ужо ўсе павырасталі, атрымалі адукацыю і справу ў рукі. Пажаніліся. Няхай жывуць здаровыя. Васілісе Васільеўне яны такія ж дарагія, як і родны сын.

Гэты таксама зрабіў яе зараз «маладою мамай». Атрымаў накіраванне на тры гады ў загранічную камандзіроўку. Забраў, вядома, і жонку і старэйшага хлопчыка... Ну, а малога — год і восем месяцаў — Васіліса Васільеўна не дала: няма чаго з ім яшчэ вазіцца па заgrаніцах, няхай гадуецца дома. У мяне не будзе пакрыўджаны і вам будзе без яго вальней.

Быццам ёй самой і без малога дзіцяці мала спраў? Але што зробіш — маці...

Васіліса Васільеўна — біёлаг. У дадатак да дырэктарскіх абавязкаў у яе яшчэ процьма спраў па сваёй спецыяльнасці...

Школа мае доследны ўчастак. Тут заведзены 8-польны севазварот збожжавых і 5-польны гародніны. Ёсць школьная цяпляца.

Усё гэта — клопат юннатаў, а разам з ім і Васілісы Васільеўны. Аднак шчыры клопат дае і добрыя вынікі: з 50 сотак зямлі школа атрымала больш 6 000 рублёў прыбытку.

Палітэхнізацыя ў сельскай школе, натуральна, лягчэй удаецца, калі вучні прымаюць непасрэдны ўдзел ва ўсіх калгасных палявых работах. І Пярэжарская школа моцна дапамагае свайму калгасу.

Акрамя таго, што школа са сваіх вучняў сама рыхтуе спецыялістаў-механізатараў сельскай гаспадаркі, трактарыстаў і шафёраў (у тэорыі яны абганяюць хлопцаў, скончыўшых спецыяльныя курсы пры МТС!), вучні бяруць над калгасам своеасаблівае шэфства. Так, у мінулым годзе сіламі школы было пасаджана, дагледжана і выкапана 7 гектараў бульбы. Ураджай быў каля 150 ц з гектара. Самі вучні пасеялі і дагледзелі 5 га кукурузы, 13 га лубіну. Абкапалі 2 тысячы садовых дрэў.

На першы погляд гэта толькі «сухія» лічбы, але калі ўдумацца, колькі працы і задору трэба было ўкласці, каб атрымаць такія плённыя вынікі...

Не трэба пры гэтым забываць і пра лёс вучнёўскіх «пяцёрак»...

...Да гэтай восені Васіліса Васільеўна працавала сакратаром калгаснай партыйнай арганізацыі. А цяпер папрасіла: вызвалілі. Апошні год здароўе паддалася... Праўда, не забываюць яе ў калгасе, яе парада і яе слова і зараз патрэбны ім, як і тады, калі яна была сакратаром... І гэта суцяшае.

І як самая вялікая ўцеха — да немаладой ужо і не вельмі здаровай настаўніцы нязменна прыходзяць успаміны пра сваіх выхаванцаў.

...Каспяровіч Ігар — Гарык, так звалі яго ў школе і вучні і настаўнікі — скончыў ваенную медыцынскую акадэмію.

...Сыцько Тамара — дзіцячы ўрач. Летам, калі Васіліса Васільеўна цяжка хварэла і не ўставала з ложка, Тамара сама рабіла ёй уколы, замяняла сястру... Уважлівы, клапацілівы і пяшчотны доктар вышаў з Томы. Гэта асабліва неабходна для дзіцячага ўрача.

...Комар Аня — зараз лепшая даярка ў калгасе, выбрана членам пленума райкома камсамола.

...Савіч Усевалад працуе калгасным агароднікам. І нядрэнна працуе. Усе хваляць. Хіба непрыемна і табе, настаўніку? Наш, школьны юннат.

...Скрыпка Леанід — камбайнер. Таксама наш вучань.

...Залатарэвіч Ольга Іосіфаўна і Прохарчык Соф'я Аляксееўна — абедзве канчалі гэтую школу і абедзве зараз тут жа настаўнічаюць.

А ўчора прышоў на сустрэчу з выпускнікамі-дзяцікласнікамі Шкорык Аляксандр. Канчае Вышэйшую ваенную школу.

Усе прыходзяць. Дзяўчаты летам ідуць на абед з работы — абавязкова зойдуць: «Чаго вы, дзяўчаткі?» «Вады сваёй, школьнай, хоць напіцца», — смяюцца.

Не забываюць, пішуць і тыя, што далёка. К свята, к 40-й гадавіне Кастрычніка не менш трыццаці віншавальных тэлеграм прыслалі. Вучні. Твае вучні, часцінка твайго сэрца — твае радасці, твае бяссонныя ночы...

Многа чаго можна было яшчэ ўспомніць і расказаць пра гэтыя немалыя — у сорок год чалавечага жыцця — шляхі.

Не заўсёды быў усыпаны ён ружамі і не заўсёды аднолькава свяціла яму сонца. Былі і цэрні на гэтым шляху, былі і пахмурныя дні...

Адно было нязменным і вяло наперад без стомы і хістанняў: любоў і вера ў сваю школу, у сваіх вучняў, у сваю высакародную, удзячную справу.

Гістарычны гурток у школе працуе другі год... І зараз у ім займаецца больш пяцідзяці вучняў. Гісторыя — цікавы, захапляючы прадмет!

— Ну што, так і не з'явілася старая? — заглянула ў другі цялятнік Паўліна Міхайлаўна Машлякевіч. Заўсёды ранняя і акуратная яе цёзка па прозвішчу і імені, старая цялятніца Паўліна Іванаўна Машлякевіч, або, як яе ўсе называлі — цётка Паша, — сёння не выйшла на работу.

— Не было... Няйначай нешта сталася, — адказала Ліда Пашкевіч, самая маладая з цялятніц.

— Тады дапамажыце мне дагледзець яе групу. Пасля сходазім, адведаем цётку Пашу.

Паўліна Машлякевіч прымайстравала лесвіцу, паднялася на вышкі і пачала скідваць сена. Дзяўчаты ўнізе спрытна разнісілі яго па кармушках. Потым падхапілі вёдры і пабеглі ў кароўнік за адгонам. Калі пад'еўшыя цяляты напіліся, цялятніцы пайшлі да сваёй хворай сяброўкі.

Цётка Паша ляжала, укрытая коўдрай да падбародка. На ілбе іскрыліся нездаровыя кропелькі поту. Радасна засвяціліся яе вочы, калі ўбачыла ўвайшоўшых:

— Заходзьце, заходзьце. Добрай раніцы... А я ляжу ды думаю, як там мае цяляткі.

— Не турбуйцеся, цётка Паша, мы іх дагледзелі, — паведаміла Паўліна Машлякевіч, дастала з кішэні яблык, якія прызапасіла было на снеданне, і паклала іх на ложка.

— Прахапіла, мабыць, ветрам: гарачка паднялася, галава баліць, сярэдзіну ломіць. Але нічога, хутка ўстану, — апраўдвалася цётка Паша. — Дзякую вам, што не забываеце...

Невялічкі і сухі, нібы асмалены, твар цёткі Пашы ажыў, шчарбаты рот усміхаўся.

— Вы, мабыць, цётка Паша, і не ўправіліся па дому. У печы не палілі? Ну от, я так і ведала... А ну, дзяўчаты, адна па ваду, а другая па дровы!

Парабіўшы ўсе хатнія справы, цялятніцы развіталіся: — Папраўляйцеся. Цялятак ваших у крыўду не дазім.

Сказаць папраўдзе, тыя два дні, што цётка Паша не выйшла на работу, працавалася сумна. Неяк умела старая жанчына ва ўсякую справу ўносіць малады імпульс, перасыпаць жартамі свае бясконцыя жыццёвыя гісторыі, і ў цялятніку амаль няспынна звінеў смех. Яна ва ўсім старалася пераймаць Паўліну Машлякевіч, спаборнічала з ёю. Калі Паўліна задумала вырошчваць не па адной, а па дзве групы цялят, цётка Паша і тут не адстала.

На трэці дзень хваробы цётка Паша не вытрымала. Па наваколлі разнёсся яе голас:

— Дзядзька Купрыян, хіба вы з глузду з'ехалі? — крычала яна на падвозчыка кармоў, крыху старэйшага за яе Купрыяна Буткевіча. — Гэта-ж нейкія асмычаны, а не сена, іх і вол не ўесць. А цяля — яно-ж, як дзіця: любіць, каб яму і смачнейшага далі, і абыходзіліся далікатней. Не прыму такое сена. Вязіце, куды хочаце.

Купрыян ужо скінуў добрую палову воза, не ведаў, што рабіць далей.

— Што тут за крык? — падышла да іх Паўліна Машлякевіч.

— Ды глянь, Паўліначка: і аднаго каліва з грудзі няма, прыцяг нейкай асакі з балота. Ды прэлага колькі вунь... Ты, як старшая цялятніца, скажы, ці ёсць у яго сумленне? Калі не прымеш захадаў, сама ў праўленне паскарджуся. Як-жа мы будзем спаборнічаць за прыважку цялят, калі людзі так ставяцца да справы?

— Яна мае рацыю, дзядзька Купрыян. Вязіце сена ў кароўнік, — падтрымала старую Паўліна.

СТРОГАЯ ДЗЯУЧЫНА

П. М. Машлякевіч.

...Хоць глыбокая восень, але ў зацішку пад сцяной цялятніка яшчэ няблага прыгравае сонца. І Паўліна Машлякевіч адчыняе станкі, выпускае на выгульны дворык сваіх гадунцоў. Сама прыбірае ў станках, кладзе свежую салому, прыбірае кармушкі. Потым выходзіць

на двор, чысціць і лапчыць цялят. А яны, шэльмы, так палюбілі гэта, што гатовы адказаць узаемнасцю: лізнуць ці пасмактаць вуха або хустку. Як не любіць гэтых пацешных, харошых, таўсматых жывёлін. Усе яны мясцовай гарыньскай пароды. І такіх цялят Паўліна за сем год работы выгадавала больш 450 — цэлую ферму буйнай рагатай жывёлы! Бяруць іх цялятніцы ад даярак у 20-дзённым узросце, а здаюць даглядчыкам у шасцімесячным.

...Паўліна зірнула на гадзіннік — час прагулкі скончыўся. Да абеду цяляты павінны з гадзіну адпачываць у саломе.

Размеркаваўшы маладняк па станках, Паўліна пайшла ў чырвоны куток. У пакоі над вялікімі лістамі нейкіх зводак пацеў учотчык Міхаіл Зіноўчык.

— Міхалка, адчыні шафу. Я, здаецца, бачыла кніжку пра станочнае ўтрыманне цялят.

— Эх, Паўліна, ці доўга яшчэ ты будзеш кніць з мяне? Колькі разоў кажу, што няма ў нас такой кнігі. Вось гэтыя брашуркі ты, мабыць, не глядзела. — І Зіноўчык паклаў перад Паўлінай цэлы стос брашур і кніг. — Даю слова: сёння-ж пазваню ў раённую бібліятэку, чаму нашай просьбы не ўважылі. Ужо два тыдні як паслаў заяўку на бібліятэчку-перасоўку па жывёлагадоўлі і спецыяльна падкрэсліў пра цялят. Калі не дадуць, буду скардзіцца ў раённую газету.

Паўліна моўчкі корпалася ў кнігах, але нічога карыснага для сябе не знайшла.

— Міхалка, дай лісток паперы. Ірына Логвінаўна прасіла прыкінуць сустрэчны, на падставе нашага вопыту, распарадак дня і рацыён на асенне-зімовы перыяд. Яна будзе свой складаць, а потым знісем у адзін.

Паўліна задумалася. Дагэтуль першае кармленне цялят было а 7 гадзіне раніцы. З 10 да 12 — прагулка. Другое кармленне — а 13 гадзіне. Паміж абедам і вячэрай, а 15 гадзіне, у поўдніку давалі цялятам па 500 грамаў вотруб'я. З 15 да 16 гадзін — «мёртвы час». З 16 да 18 — вячэрняя прагулка. А 19 зноў яда. Ваду цяляты п'юць уволю і калі хочуць. Распарадак дня пакуль што правільны. А вось рацыён...

— Міхалачка, ты не бачыў Паўліну? Ах, гора мае... — раптам перапыняе думкі Паўліны спалоханы дзявочы голас.

— Маня, ты? Што здарылася? — выйшла з чырвонага кутка Паўліна.

— Хадзем хутчэй, мо' рады дасі. Нешта з Лідзіным цялём зрабілася, вось-вось кончыцца... і заатэхніка, як на гора, няма!

І маладая цялятніца Мар'я Пашкевіч пацягнула Паўліну за сабой.

У адным са станкоў уклечыла перад раздутым, як гара, цялём Ліда Пашкевіч. Яна сутаргава ўсхліпвала. Трымаючы ў руках галаву цяляці, дзяўчына зазірала ў яго вочы, дзьмула ў ноздры. Цяля не варушылася і толькі паціху стагнала.

— Даскакалася, Лідачка? Уставай, плакса, бяжы за гумавым шлангам. Успушыла тваё цяля...

Пакуль Ліда, перакочваючыся, як шарык, бегала за шлангам, Паўліна адкруціла вадаправодны кран, змачыла ў халоднай вадзе нейкую рагожу і зняты з сябе фар-

тух. З дапамогай Мар'і яна падлажыла халодную рагожу пад цяля, а зверху захутала яго фартухом. Потым яны пачалі ўмінаць цяляці бакі кулакамі.

Нічога не дапамагала. Тут Ліда прынесла шланг. Паўліна ўспамінала, што яны рабілі на практычных занятках у заатэхнічным гуртку. Трэба вось так, вось... (Дапамажыце, дзяўчаты!) задраць цяляці галаву, каб выпрасталася лінія стрававода, і ўвесці ў страўнік шланг для адводу газаў... Гэтая аперацыя дапамагла. Цяля ўвачавідкі пачало «худзець» і хутка стала на ногі...

— Напаіла адгонам, а потым нейкай зеляніны дала. Праўда? Ах, бурачнікам пачаставала... Ну, вось і вынік. Каб хача выгнала цялят на прагулку — магло-б і абыйсціся без гэтага. Прывыкла ўкінуць харчы і ісці дамоў адсыпацца, бо на танцуюльках прападала да другой гадзіны ночы. Цяпер, праўда, гэтага за табою няма, а вось дробнай нехайнасці засталася колькі хочаш, — прабірала Паўліна маладую сяброўку. Прысаромленая дзяўчына спачатку маўчала, хоць у душы была ўдзячна за справядлівыя словы, але ўрэшце не вытрывала:

— Хіба ты сама ніколі не хадзіла на танцы?

— Я хадзіла і хаджу. Але танцы не засланыць ад мяне галоўнага — сумленых адносін да свайго абавязку. — Паўліна крыху памаўчала, а потым весела ўдарыла Ліду па плячы: — Добра, хто старое ўспомніць, таму вока вон. Ты яшчэ маладая, а вопыт прыходзіць з гадамі...

Ліда і Мар'я праводзяць Паўліну цёплымі позіркамі. Яна сапраўдны сябра, з ёю лягчэй працаваць. Як ім хацелася ў тую хвіліну быць падобнымі ва ўсім на Паўліну: хадзіць цвёрда і шырока, адчуваць сябе на цялятніку поўным гаспадаром і, чаго граха таіць, зарабляць столькі ж. У 1956 г. у Паўліны Міхайлаўны было 700 працадзён. Толькі прэміі за добрую прыважку выдалі ёй 800 рублёў і шасцімесячнае цяля. А на працадні ці мала атрымала! За дзесяць месяцаў 1957 г. было больш 800

працадзён, а ў апошнія месяцы ёй па 100—130 налічваюць.

Наогул кажучы, і маладым цялятніцам ніхто не пераважылі ўсіх цялят яе групы. Сярэднесутачная прыважка за месяц дасягнула 950 грамаў на цяля. А пяцёра цялят прыбыло ў вазе па 1 кілограму. Бычок № 1143 і цялушка № 1146 за месяц пацяжэлі на 33 кілаграмы, а бычок № 1083 аж на 40! Паўліна ўспамінае, як не стрымалася і пацалавала яго ў халоднае, бліскае лустэрка пысы. А колькі працы паклала на яго! Проста страх... Уззяла яго ад даяркі занябаным. Спачатку і ёсці не браў. Бывала, і морквы яму пакрышыць, і малачка больш выштукіе, і самага лепшага мурату падкіне.

Атрыманыя вынікі пераканалі Паўліну ў тым, што абавязальства — дабіцца 1000-грамавай прыважкі на кожную галаву — будзе выканана. У цёткі Пашы толькі адно цяля прыбаўляла па кілаграму, астатнія давалі ў сярэднім па 700 грамаў.

...Дома Паўліна памылася, пераадзелася і, павячэраўшы, пайшла ў клуб. Сёння там лепшая даярка вобласці Соф'я Іванаўна Машлякевіч будзе раскажваць аб выстаўцы. Цікава будзе паслухаць, тым больш, што Паўліна цвёрда вырашыла заваяваць ганаровае права на ўдзел у выстаўцы па выніках 1957 года.

П. МІСЬКО

Калгас «Сцяг камунізма»,
Давід-Гарадоцкі раён.

Ці ж так клапоцяцца аб адпачынку калгаснікаў?

НАШ КАЛГАС «1 Мая» вядомы багатымі ўраджаямі не толькі на Случчыне, але і далёка за яе межамі. Па развіццю жывёлагадоўлі калгас займае адно з першых месц у раёне. Яго грашовы даход за мінулы год не менш 10 мільёнаў рублёў.

Заможна жывуць першамайцы. На працадні атрымалі летась толькі грашыма па 12 руб. А раз прышоў дабрабыт у сялянскую хату, то аднаго хлеба калгасніку мала. У вольны час ён хоча схадзіць у клуб, культурна і весела адпачыць.

Нельга сказаць, што ў нашым калгасе няма дзе адпачыць. У чатырох буйнейшых населеных пунктах ёсць калгасныя клубы, а ў вёсцы Кірава — сельскі. Старшыня калгаса т. Козел не праміне пахваліцца гэтым дзе-небудзь на нарадзе. А хваліцца якраз няма чым.

Узяць, к прыкладу, клуб у Навадворцах. Знаходзіцца ён пад адным дахам з канцылярыяй праўлення. У канцылярыю зойдзеш — духата, як у лазні, хоць бяры венік ды парся, зойдзеш у клуб — у кажусе не ўседзіш. Зала месц на 150 будзе, крэслы ёсць, сцэна абсталявана, пад столлю люстра павешана. А людзі не ідуць — холадна! Адна-адзіная

печ-грубка хіба абагрэе залу плічай у сотню метраў? Не агледжаны як след вокны, столь, падлога.

Моладзь, вядома, не глядзіць на холад; грэецца, адбіваючы польку ці кракавяк. Толькі баяніста ва ўсім калгасе не знойдзеш. Восенню загадчыца клуба Лідзія Пятроўна Яльніцкая напамінала старшыні, што трэба было б паслаць чалавека на курсы баяністаў. Якраз і кандыдат быў — здольны хлопец Нікалай Траян.

— Ты разарыць мяне хочаш? — здзіўлена спытаў старшыня. — Нам гэты баяніст у капеечку абыйдзецца. Няма чаго там...

Хіба так павінен адносіцца да культмасавай работы кіраўнік калгаса? Нам не то што аднаго — сама мала трох баяністаў трэба. А вынік марны — ні ў адным клубе няма мастацкай самадзейнасці.

Месяцы тры назад сабрала Лідзія Пятроўна моладзь, арганізавала гурткі, запрасіла мастацкага кіраўніка са Случка. Той з месяц пахадзіў і кінуў: не захачеў задарма працаваць. Гурткі распаліся. У старшыні не вымаліш грошы на культурныя патрэбы. Спартыўны інвентар для калгаснай валебольнай каманды

Лідзія Пятроўна набыла за ўласныя грошы. Заплаціла 300 рублёў, а рахунак здала ў бухгалтэрыю. Інакш старшыня не даў бы ні капейкі.

У вёсцы Кірава, дзе больш двухсот двароў, ёсць клуб і бібліятэка, у якой... усяго 150 кніг. У клубе зрэдку выступаюць з лекцыямі настаўнікі мясцовай школы. Моладзь, каб патанцаваць, наймае за свае грошы вясковых гарманістаў-самавучак.

А колькі ў нас здольных спевакоў, танцораў, якія прагнуць запісацца ў гурткі мастацкай самадзейнасці! Надзя Чупрык, Валя Міхнюк, Геня Коршун, Валодзя Чыжык — усіх і не пералічыш. На камсамольскім сходзе дзевятая брыгада вырашыла паслаць аднаго юнака на курсы баяністаў, дык у праўленні пра гэта і слухаць не захачелі.

Клубы ў вёсках Новы Двор і Кляпчаны яшчэ бядней выглядаюць. Тут холадна, няўтульна. Акрамя кіно і танцаў, нічога не бывае.

Сорамна перад суседнімі калгасамі. Ад іх часта можна пачуць кпіны: «Вы, першамайцы, багатыя, мільёны штогод атрымліваеце, а грошы ў панчошу хаваеце». І праўда. Хіба наш калгас выкарыстоўвае сродкі на культурныя патрэбы?

Феня Шчука, Валя Караневіч,

камсамолкі калгаса «1 Мая»
Случкага раёна.

Вянкi

На Беларусі звычай ёсць такі:
Пускаць улетку на ваду вянкi.

Пра маладосць і пра любоў сваю
Дзяўчаты песні вечарам пяюць.

Ідуць за імі хлопцы крок у крок,
Пакуль з вянком не злучыцца вянок.

Дзяўчаты паглядаюць на раку —
У кожнай мара аб сваім вянку.

І хлопцы мараць: каб хутчэй вянкi
Злучаліся на шчасце ў час такі...

Юрась СВІРКО

Шклоўшчына мая

Шклоўшчына блакітная мая,
Над крутымі стромамі дняпроўскімі,
Белая, як грэчка, на палях,
У люстра вод глядзішся ты бярозкамі.

Я цябе ўсім сэрцам палюбіў
З чыстымі азёрамі-крыніцамі,
Як Дняпро, жытнёвы твой разліў,
Ранішнімі першымі зарніцамі.

Над табою зоркі ў вышыні
Праляглі сцяжынкай ў лузе скошаным.
Песняў стогалосаю звiніш
На світанні, дарагая Шклоўшчына!

Я тваю цудоўную красу,
Што саткана з чыстых рос вяскілкамі,
Як любоў, па свеце пранясу
Ад лугоў, ад берага дняпроўскага.

Яўген КРУПЕНЬКА

Слёзы маці

Калі сын падарунак паднёс
На руках, што да працы ахвочы, —
Накаціліся пацеркі слёз
На запалыя матчыны вочы.

Так чакала яго столькі дзён,
Як чакаюць вялікага свята...
А цяпер!.. Ці не рада, што ён
На пабыўку прыехаў салдатам?

Не...
Вось сына сустрэла яна;
А маглi ж, каб усё ішло следам,
Трое хлопцаў старэйшых вось так
За сталом за бацькоўскім абедаць.

Не ўдалося прыйсці ім з вайны,
Іх матуля не ўбачыць ніколі...
То ж па вас, дарагія сыны,
Ручнікі ўсё слязьмі яна соліць.

Іван СІПАКОУ

Радкі іх ідуць ад сэрца

Магчыма, не ўсё з гэтай незвычайнай
падборкі спадабаецца вам, дарагія
чытачы; можа быць, сёе-тое вы і не
прымеце. Але ж не будзем спяшацца
дакараць аўтараў, а тым больш
рабіць якія-небудзь невясёлыя выва-
ды. Паэты, з твораў якіх мы хочам
вас пазнаёміць, — яшчэ зусім мала-
дыя людзі, і некаторыя з іх ніколі
не друкаваліся ў часопісах. Вядома,
сапраўднае паэтычнае майстэрства,
высокая мастацкая дасканаласць для
іх пакуль што — справа будучыні.
Сёння ж, як дадатнае і радаснае ў
іх творчасці, хочацца адзначыць
імкненне пачынаючых аўтараў ісці
ў нагу з часам, жыць вялікімі спра-
вамі народа і краіны, выяўляць ма-
ральную чысціню і высякародства
сваіх аднагодкаў, уменне бачыць
сапраўдны сэнс і характэр жыцця ў
працы і змаганні за шчасце людзей.
Разам з гэтым, вершы маладых
паэтаў падкупляюць сваёй шчырасцю
і цеплынёй, непасрэднасцю ўспры-
мання, непадробнай ўсхваляванасцю.
Радкі іх ідуць ад сэрца, а сэрцы іх —
камсамольскія. І ў гэтым зарука іх
будучых поспехаў.

Ніл ГІЛЕВІЧ

Наша маладосць

Ён толькі ў сон нам урываўся з гулам,
Цалінны стэп, што быў заўжды ўбаку.
Але эпоха нас не абмінула:
Яна дала і нам па рукаву.

І рады я, што з аўдыторый вузкіх,
Ад кніг, пранёсшы цераз небасхіл,
Нас, чысценькіх студэнцікаў бязвусых,
Яна шпурнула проста ў гразь і пыл.

Я рад, што нас не песцілі і блізка
І што удосталась па ухабах там
Нас кузаў калыхаў, нібы калыска,
Кідаючы з барта і да барта;

Мы, суткамі сціскаючы рыдлёўкі,
Варочалі бурты — не раз, не два,
А вецер, прабіваючы ватоўкі,
Аж да касцей на золку даставаў.

Ды толькі ў стоме з нас ніхто
не падаў:
Стаялі мы — усім вятрам на злосць...
І знаю я: заўжды мы будзем рады,
Што ў нас была такая маладосць!

Кастусь ЦВІРКА

Восень на цаліне

Тут яшчэ нядаўна — ноччу ўстань, зірні —
Злева, справа, зверху — зыркiя агні:
Пэўна, каб не страціць на уборцы хлеба,
Знізіліся зоркі, знізілася неба.
А цяпер дарогам тут няма спакою:
Пыл, нібы туманы, ранкам над ракою.
І ў туманах гэтых мураўі-машыны
Днём і ноччу возяць з току хлеб цалінны.
А назаўтра зноўку глянем у прасторы —
Быццам не крануты залатыя горы.
А спяшацца трэба — вось ужо дзень трэці
Прымаразкі ноччу, днём — калючы вецер.
Перакаці-поле ўлетку не імчыцца:
Хіба пераскочыш акіян пшаніцы?
А цяпер, нарэшце, зноў адчуўшы волю,
Коціцца нястрымна перакаці-поле,
Коціцца нястрымна у апошнім кросе,
І за ім па следу паспяшае восень.

Раман ТАРМОЛА

* * *

Аздобіў дрэвы белы іней.
Куды ні глянеш — снег і снег...
А я дарогай успамінаў
Вярнуўся к памятнай вясне.
...У садах палала кветак чырвань,
Нібыта вогнішча зары.
З дзяўчынай стрэўся я, шчаслівы,
І ружы-кветкі падарыў.
Той незабыўнаю часінай,
Якую ў сэрцы захаваў,
Я разам з ружамі дзяўчыне
Свае пачуцці перадаў.
...Няхай мароз трашчыць, злуецца,
Няхай мяцеліца віхрыць,
Ды кветкі дружбы нашых сэрцаў
Зіма не ў сілах загубіць!

Уладзімір КАРЫЗНА

Халасцяк

Ён цвердзіць зноў у чадзе п'янаватым,
Пускаючы махорачны туман,
Што толькі ёсць харошыя дзяўчаты,
А добрых жонак, моў, зусім няма.
Жыццё сямейнае, уцяміў, гэта — сварка:
Жанчына мкне, каб муж рахманы быў,
Каб ты нідзе не выпіў лішняй чаркі
І без яе ні кроку не зрабіў.
Каб у кішэні меў заўсёды грошы
І каб расход сама яна вяла,
Тады і жонка робіцца харошай,
Не будзе ж гэтага — не жонка, а піла.
Другая справа, мець дзе збоку «кралю»:
Гарэлка тут, закуска, пачуццё...
А я скажу: сваёй гнілой мараллю
Ён проста хоча апляваць жыццё.

Сяргей БЛАТУН

Бег вядзе Елізавета Ермалаева

СУХІЯ стрэлы старта-вых пісталетаў, абры-вістыя словы каманды, азартныя выкрыкі балель-шчыкаў — каму не знаёмы гэты звычайны малюнак буй-ных спартыўных спаборніц-тваў.

Так было і ў той памятны дзень. Звыш сямідзесяці ты-сяч аматараў спорту запоўні-лі трыбуны ленынградскага стадыёна імя Кірава. Яны прышлі паглядзець спабор-ніцтва мацнейшых лёгкаат-летаў Масквы, Ленінграда, РСФСР, Украіны і Белару-сі. І калі радыёінфарматар аб'яўляў па радыё склады забегаў і ўдзельнікаў спар-тыўнай барацьбы, на трыбу-нах не раз успыхвалі гуч-ныя воплескі ў адрас су-светна вядомых майстроў лёгкай атлетыкі.

На старт выклікаюцца ўдзельніцы бегу на 800 м. Усе з велізарнай цікавасцю і нецярпеннем чакаюць стрэ-лу судзейскага пісталета. Ся-род тых, хто зараз уступіць у барацьбу, праслаўленая су-светная рэкардсменка, яшчэ нікім не пераможаная Ніна Аткаленка і іншыя вядомыя бягуні.

Хто ж пераможа? Наўрад ці хто сумняваўся. Ну, вядо-ма ж, Аткаленка! Але ўсё ж цікава, як складзецца ба-рацьба?

— Пройдзена 400 метраў. Бег узначаліла прадстаўніца Беларусі Елізавета Ермала-ева! — данеслі рэпрадукта-ры.

Гэтае імя мала гаварыла шырокаму колу гледачоў. Толькі самыя заўзятыя знаў-цы лёгкай атлетыкі ведалі гэтую беларускую спартс-менку.

Але сусветная рэкардсмен-ка не збіраецца аддаваць пе-рамогу. Да фінішу 200 мет-раў! Аткаленка робіць свой славыты рывок. Вось яна па-раўнялася з Ермалаевай, вось яны адначасова вышлі на фінішную прамую. Але не здаецца беларуская бягуня. Мабілізаваўшы ўсе сілы, ца-ною велізарных намаганняў на апошніх метрах яна вы-ходзіць уперад і першай пе-расякае лінію фінішу. Пера-мога! Перамога над сусвет-най рэкардсменкай!

Хто ведае, калі зарадзілася ў яе любоў да спорту. Маг-чыма, у далёкім маленькім гарадку Багародску Горкаў-скай вобласці, дзе яна вучы-лася ў тэхнікуме? Там яна ўпершыню ў жыцці выйшла

на старт афіцыйных спа-борніцтваў.

А летам яе паслалі на ву-чэбна-трэніровачны збор у Горкі. Праўда, збор быў для лёгкаатлетаў.

— Нічога, пабегаеш там разам з імі, гэта не пашко-дзіць зімой, — раілі ёй у ка-мітэце фізкультуры.

І Ліза пачала бегаць. Тут здарылася непрадбачанае: яна пачала абганяць многіх прызнаных чэмпіёнаў на та-кія цяжкія дыстанцыі, як 200, 400 і 800 м. На пер-шыстве Расійскай Федэра-цыі яна заваёўвае права аб-араняць гонар рэспублікі на ўсесаюзным першыстве. І вось яна ў Мінску, дзе ў 1951 годзе праводзілася першыство краіны. Пасля першыства яна засталася ў сталіцы Беларусі і пачала вучыцца ў Інстытуце фізкуль-туры. Вынікі Лізы раслі па-вольна, але няўхільна. На

Усебеларускай спартакіядзе 1956 года яна ўшчыльную па-дышла да прыкметнай грані. Калі яна закончыла фіналь-ны забег, стрэлкі секундаме-раў зафіксавалі 2.10,2. Якая прыкрасць! Было да слёз крыўдна — толькі 0,2 секун-ды не хапала да нормы майстра спорту.

Іншая на яе месцы стра-ціла б надзею, на ўсё махну-ла рукою і адступілася. Але не такі характар у Ермалае-вай.

— Трэба трэніравацца яшчэ больш упарта, — вы-рашыла валявая дзяўчына.

Незабыўнай падзеяй была для яе першая замежная паездка вясной мінулага го-да. Яна выступала ў складзе каманды СССР на кросе «Юманітэ» ў Парыжы. На алеях Венсенскага лесу ёй і іншым пераможцам гэтага традыцыйнага міжнароднага спаборніцтва гораха апладзі-

равалі тэмпераментныя жы-хары французскай сталіцы. А пасля спартыўнага свята ёй, як і іншым удзельніцам савецкай каманды, былі ўру-чаны памятныя медалі. Ніко-лі яна не забудзе сустрэчы з кіраўнікамі Французскай кампартыі — Жакам Дзюк-ло і Марселем Кашэнам.

І вось Ленінград. Елізавета перамагае рэкардсменку све-ту, тую самую Аткаленка, якая абышла яе на фінішы кросу ў ваколіцах Парыжа. Так пачала мінулы сезон Елізавета Ермалаева.

— О-о, гэтая дзяўчына пойдзе далёка! — гаварылі спецыялісты лёгкай атлеты-кі, гледзячы на магутны, свабодны бег беларускай спартсменкі. І не памыліліся.

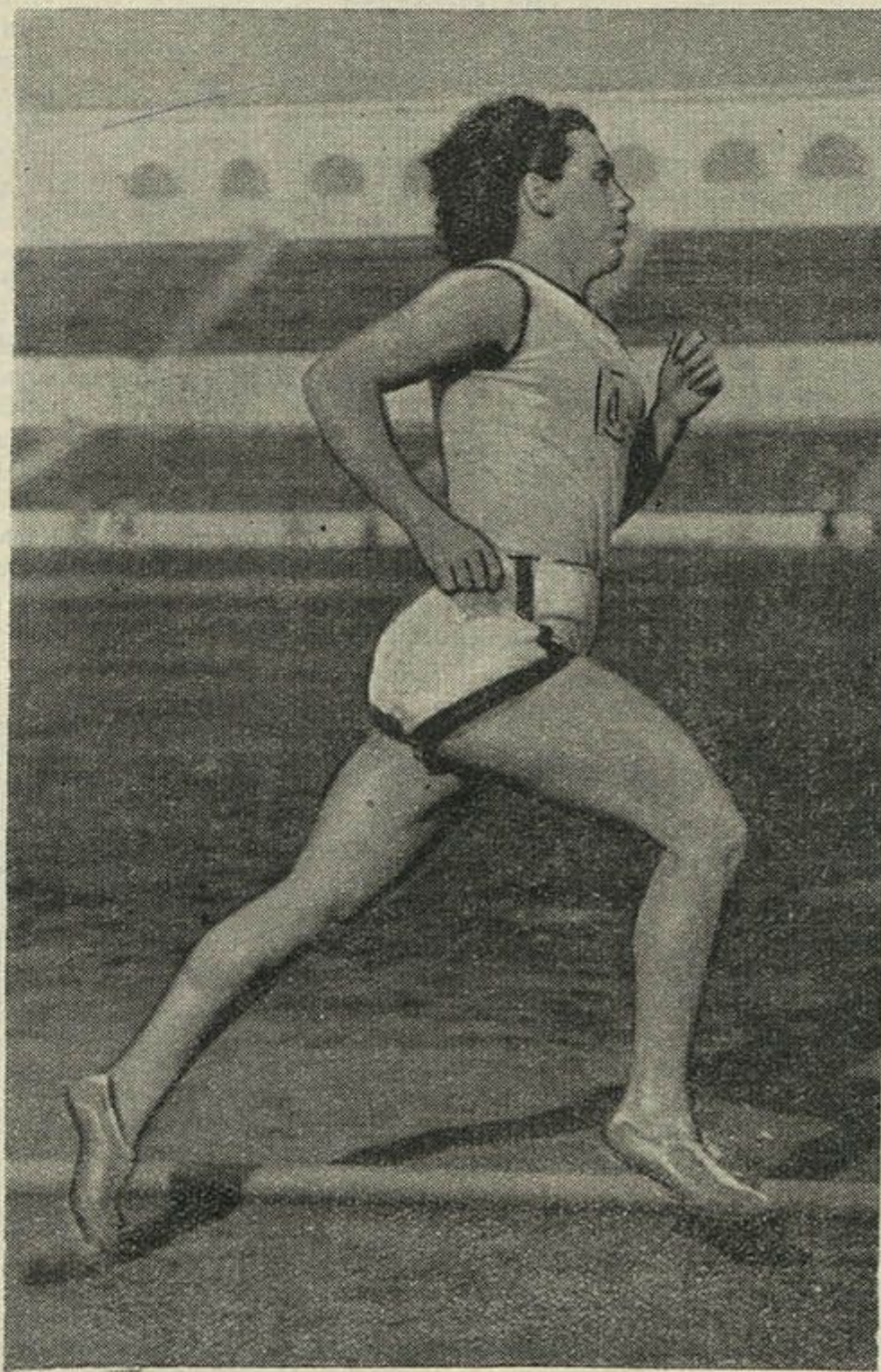
Летні сезон 1957 года быў сапраўды трыумфальным для мінскай бягуні. Жнівень. Яна ўстанаўлівае рэкорд III сяб-роўскіх спартыўных гульніў у Маскве. Затым выступае на стадыёне «Уайтсіці» ў ту-маннай англійскай сталіцы, дзе фінішыруе другой з но-вым рэкордам БССР. А з Лондана адразу, як кажуць, «з карабля на баль», яна трапляе на першыство СССР, якое праводзілася ў Маскве. І зноў бліскучая пе-рамога. Беларуская спартс-менка ўпершыню становіцца чэмпіёнкай Савецкага Саюза, паказаўшы на дыстанцыі 800 метраў выключна высокі вынік — 2 хвіліны 5,6 секун-ды. Толькі адной спартсмен-цы ў свеце, Ніне Аткаленка, удавалася хутчэй прабегчы гэтую дыстанцыю. Верасень. Зноў Парыж, і зноў тэле-граф прыносіць радасную вестку. На сваёй кароннай дыстанцыі — 800 м — яна далёка абганяе ўсіх сваіх са-перніц і заваёўвае залаты медаль.

А зусім нядаўна, у каст-рычніку, яна зноў вышла на старт усесаюзнага кросу і аказалася ў ім перамож-цай.

Уперадзе вялікія выпраба-ванні, новыя сустрэчы, но-выя спартыўныя сутычкі.

Ну што ж, пажадаем ма-ладой спартсменцы (ёй за-раз 26 год) новых перамог, новых спартыўных вышынь на славу савецкага спорту. І няхай над стадыёнамі на-шай краіны і за яе рубяжамі яшчэ не раз прагучыць: «Бег вядзе беларуская спартсмен-ка Елізавета Ермалаева».

В. ВАЛОДЗІН

На бегавой дарожцы Е. Ермалаева.

Фота В. Гундоруна.

АЛЯКСЕЙ НІКАЛАЕВІЧ ТАЛСТОЙ — яркі савецкі мастак, аўтар многіх раманаў, апавесцей, апавяданняў, драм, дзіцячых твораў і публіцыстычных артыкулаў. У яго паслякастрычніцкай творчасці выявілася сіла і спеласць мастацтва сацыялістычнага рэалізма.

Але шлях Аляксея Талстога да народнага і партыйнага мастацтва не быў простым і лёгкай. Яго талент пачаў фармавацца на рубяжы двух эпох, калі стары, буржуазны свет у Расіі дажываў свае апошнія гады і ўжо ўставала зорка новага, сацыялістычнага веку. Звязаны нараджэннем і выхаваннем з асяроддзем буржуазна-дваранскай інтэлігенцыі, Аляксей Талстой быў доўгі час далёкі ад рэвалюцыйнай барацьбы рускага пралетарыяту і ўсяго народа. Ён не адразу зразумеў рэвалюцыю і нават зрабіў вялікую палітычную памылку, эміграваўшы за мяжу. Але ў пачатку 20-х гадоў пісьменнік вяртаецца на Радзіму. Рашуча і назаўсёды парывае ён з буржуазным светам і цвёрда пераходзіць на бок рэвалюцыі і народа. Гэты рашучы крок адкрывае перад пісьменнікам неабмежаваныя магчымасці творчага росту. Іменна ў гэтым сэнсе Талстой пісаў: «Кастрычніцкая рэвалюцыя як мастаку дала мне ўсё».

У жыццё і свядомасць нашага народа А. Н. Талстой увайшоў перш за ўсё, як аўтар гістарычнага рамана «Пётр І» і рэвалюцыйна-гераічнай трылогіі «Хаджэнне па муках». Гэтыя манументальныя творы, як два магутныя пражэктары, асвятлілі жыццё нашага народа на двух важнейшых гістарычных рубяжах. «Пётр І» паказаў эпоху станаўлення і росквіту Расійскай імперыі, рускай буржуазна-дваранскай дзяржавы; «Хаджэнне па муках» паказвае перыяд рэвалюцыйнай ломкі гэтай ужо спарухнелай Расійскай імперыі і нараджэнне ў барацьбе, у пакутах новага, сацыялістычнага грамадства.

Літаратурная спадчына Талстога багатая і шматлікая, якая нясуць у сабе не менш значныя тэмы і ідэі. У шэрагу раманаў і апавесцей пісьменнік выступае палымным выкрывальнікам рэакцыйнага, крывавернага свету імперыялізма («Гіпербалоід інжынера Гарына», «Аэліта», «Эмігранты» і да т. п.).

Заслугай Талстога з'яўляецца тое, што ўжо ў 20-я гады ён разгледзеў зварынае аблічча фашызма, якое нараджалася на захадзе, і зразумеў яго арганічную сувязь з сіламі амерыканскага імперыялізма. Уся паслякастрычніцкая творчасць Талстога дышае глыбокай любоўю да сваёй сацыялістычнай Радзімы, верай у сілы народа, пафасам барацьбы за мір ва ўсім свеце.

Творы А. Талстога населены цэлым светам жывых, праўдзівых вобразаў людзей, якія актыўна змагаюцца за шчасце народа і за асабістае шчасце. Вялікае месца сярод іх займаюць жаночыя вобразы. У апавяданні «Гадзюка» пісьменнік робіць першую спробу стварыць вобраз жанчыны новай, рэвалюцыйнай эпохі. У гэтым вобразе яшчэ няма паўнаты і закончанасці, але ён незвычайна свежы і яркі. Ольга Зотава — баец Чырвонай Арміі. Яна шмат перажыла за сваё кароткае, маладое жыццё. Цудоўны смуглявы твар Ольгі яшчэ абветраны віхрамі баёў грамадзянскай вайны, але яе вялікія вочы ўжо свецяцца агнём стваральнай рэвалюцыйнай мары. Тра-

Яркі савецкі мастак

Да 75-годдзя
з дня нараджэння
А. Н. ТАЛСТОГА

піўшы на канцылярскую работу, яна сумуе. Ёй агідны душэўны свет абы-вацеляў. Яна з хваляваннем чытае першыя плакаты, якія абвешчаюць аб пачатку сацыялістычнай індустрыялізацыі.

Цудоўныя вобразы Каці і Дашы ў трылогіі «Хаджэнне па муках». Не выпадкова ў пачатку яны нагадваюць нам знаёмых гераінь Тургенева, Чэхава, Льва Талстога. Асабліва шмат падобнасці ў Каці і Дашы з гераінямі «Вайны і міру». Даша ўспрымаецца як родная сястра Наташы Растовой, а ў Каці шмат агульнага з прыгожай і абаяльнай Соняй, хоць Соня пакорна аддаецца плыні жыцця. А. Талстой бярэ ўжо знаё-

мы нам тып цудоўнай рускай жанчыны, каб паказаць далейшае развіццё гэтага характару ў новых, рэвалюцыйных умовах. На прыкладзе Дашы і Каці мы бачым, як у агні народнай рэвалюцыі перакоўваўся, загартоўваўся і ачышчаўся рускі нацыянальны характар.

Мы бачым, як бурныя гістарычныя падзеі размяталі цесны пакаёвы свет, у якім жылі Каця і Даша. Вір падзей заносіць гэтых яшчэ сляпых у палітычных адносінах жанчын у віры самай чорнай рэакцыі. Каця трапляе ў лагер Махно, а Даша на момант становіцца ўдзельніцай контррэвалюцыйнай эсэранархісцкай змовы. Але вялікая ўнутраная сумленнасць, пругныя пошукі праўды прыводзяць іх, як і ўсю масу народа, у лагер рэвалюцыі, да бальшавікоў, да Леніна. Даша пачынае культурна-асветную работу ў Чырвонай Арміі, Каця становіцца сельскай настаўніцай, а пазней у яшчэ галоднай і зруйнаванай вайною Маскве таксама ўключаецца ў кіпучую культурна-масавую работу. У цяжкіх выпрабаваннях бурных рэвалюцыйных год не меркне, а, наадварот, паволаму расцвітае характар, жаночасць Каці і Дашы. Прымаючы ўдзел у агульнай барацьбе за ўсенароднае шчасце, гераіні Талстога знаходзяць і асабістае шчасце. У выпрабаваннях яны знаходзяць адзін аднаго, у барацьбе гартуюцца, расце і мацнее іх каханне.

У «Хаджэнні па муках» мы яшчэ сустракаем эпізодычныя, але тым не менш яркія вобразы жанчын з народа. Гэта таленавітая і моцная духам Анісія. Белыя спалілі яе дом і дваіх малых дзяцей. Яна далучаецца да Чырвонай Арміі. Спачатку кашаварыць, мяе бялізну, а потым робіцца паўнапраўным байцом. Прымаючы ўдзел у мастацкай самадзейнасці, яна паказвае вялікі талент драматычнай актрысы. Чароўны і вобраз маладзенькай Марусі, якая разам з Рошчыным змагалася супроць мамантаўцаў і па-геройску загінула ў баі. Цудоўны і вобраз былой батрачкі Агрыпіны Чабрэц, вернай і кахаючай жонкі чырвонага камандзіра Івана Гары.

Творы А. Н. Талстога поўны вялікай жыццёвай сілы. Яны выхоўваюць у чалавеку любоў да праўды, свабоды, імкненне да актыўнай барацьбы за народнае шчасце, за камуністычнае пераўтварэнне жыцця.

Е. ЛЕНСУ

★

Рэкламны плакат да кінафільма «Сёстры», знятага па трылогіі А. Н. Талстога «Хаджэнне па муках».

★

Будзьце больш цвёрдыя

Дарагая рэдакцыя!

Прашу Вас дапамагчы мне выхаваць дачку. Маёй Лілечцы пайшоў ужо 19 год, і яна канчае ўжо 10 клас. Але такая яна ў мяне нервовая і нядобрая. Сама я працую рахункаводам у калгасе, занята зранку да вечара і, вядомая рэч, маю патрэбу ў дапамозе. Калі ж я папрашу Лілю хоць у хаце прыбраць, дык яна аблае мяне апошнімі словамі: і такая ты і сякая — табе патрэбна, дык ты і рабі. І як я пакіну хату, так і застану: яна і венікам не падмахне. Не ўладзіш ёй і з ядой: не так зварила, нясмачна — еш сама...

І я не ведаю, што мне рабіць.

ДАРАГАЯ ТАВ. Ф.

Рэдакцыя часопіса «Работніца і сялянка» даручыла мне адказаць на Ваша пісьмо. Вы просіце параіць, як правільна выхаваць адзіную дачку. Я настаўніца, працую ўжо 37 год, а разам з тым і маці, якая выхавала чацвярых дзяцей.

Правільна кажаце: выхаваць дзіця, зрабіць з яго сапраўднага чалавека вельмі цяжка. Такія рысы характару, як працавітасць, любоў і павага да бацькоў, развіваюцца змалку. Яшчэ ў дашкольны перыяд трэба даваць дзіцяці пасільную работу (прыбраць свае цацкі, накрыць на стол, падмесці пакой). З узростам работа ўскладняецца.

Дачка ў сям'і павінна быць першай памочніцай маці, асабліва, калі дачка адна. Бацькі часта просяць настаўнікаў зрабіць уплыў на дачку або сына. І сумеснымі намаганнямі сям'і і школы мы дабіваемся станоўчых вынікаў.

Нажаль, Вы позна звярнуліся ў рэдакцыю. Пра гэта Вам трэба было напісаць калі не 8—9, то хоць бы два-тры гады назад. Цяпер жа вельмі цяжка выправіць характар Вашай дачкі.

Не магу зразумець аднаго: як Вы дапусцілі, каб

Біць не будзеш. Не маленькае ж дзіця. І да таго ж адна яна ў мяне. Стараюся ўсё рабіць, з эпошніх сіл выбіваюся і не толькі падзякі ніякай не бачу ад дачкі, а не раз і плачу.

Дачка мая — вялікая ахвотніца да вечарынак. Гэта шкодзіць яе заняткам, але абазвацца да яе нельга, бо яна не дасць і слова табе сказаць.

Так што, дарагая рэдакцыя, прашу Вас, дайце мне параду, як правільна выхаваць мне дачку. Наперадзе ж у яе яшчэ ўсё жыццё, а што будзе, калі яна пачне абыходзіцца і з чужымі людзьмі так, як з роднаю маці?

Чытачка Ф.

«Без дапамогі мамы» — так назваў фотарэпарцёр В. Гундэрын гэты здымак. Паглядзіце, з якім стараннем Светачка зашпільвае гузік. Пройдуць гады — і працавітасць, настойлівасць, прывітыя ёй з дзяцінства, выяўяцца ў вучэнні, у працы... Добра, калі дзяцей з малых год выходзяць працавітымі.

дачка з такой непавагай адносілася да маці, якая клопоціцца аб ёй, корміць, апранае? Дзе Вы былі раней? Думаю, не адзін год Вы яе пестілі, вызвалялі ад працы, выконвалі кожны капрыз. Яна была піянеркай і цяпер, відаць, ужо камсамолка. Дык чаму ж Вы не звярнуліся своєчасова за парадамі ў школу, у піянерскі атрад, камсамольскую арганізацыю? Яны б дапамаглі правільна выхаваць Вашу дачку. Вы, напэўна, не прывучылі дачку да працы, не прывучылі паважаць працу людзей, у тым ліку і Вашу. Школа магла аб гэтым не ведаць. Я ўпэўнена, што і ў школе Ваша дачка не з прыкладных. А калі б Вы трымалі цесную сувязь са школай, то выходзіла б дачка было б значна лягчэй.

Раскажу, як мне давялося уздзейнічаць на сына праз школу. У пачатку Айчынай вайны мы эвакуіраваліся ў Мардоўскую АССР. Муж быў на фронце, а я засталася з чатырма дзецьмі адна. Сын вучыўся ў сямім класе, я працавала педагогам у дзіцячым доме. На работу выходзіла а палове сёмай, а дамоў вярталася а 10—11 гадзіне вечара. Дзеці рэдка бачылі мяне, хіба толькі на хвілінку забягалі ў групу. Са школы я пачала атрымліваць сігналы, што сын, хоць па-ранейшаму вучыцца выдатна, але пачаў

грубіць настаўнікам, дома крыўдзіць сясцёр. Мая размова з сынам мала на яго падзейнічала. Тады я пайшла ў школу і папрасіла педсавет, каб вывелі яму за паводзіны ў трэцяй чвэрці «4». Гэта значыць, што калі б у апошняй чвэрці ён не выправіўся, то не атрымаў бы пасведчанне аб заканчэнні няпоўнай сярэдняй школы. Як Вы думаеце: ці прыемна было мне, настаўніцы, якая працавала ў гэтай школе два гады, прасіць аб гэтым педсавет? Але я не памылілася. Сын пачаў выпраўляць паводзіны ў школе і дома; пачаў трымаць сябе так, як і належыць старэйшаму ў сям'і.

Што параіць Вам? Даручыце Вашай дачцы такую работу па дому, якую павінна выконваць толькі яна, а не Вы. Напрыклад, прыбраць кватэру, памыць падлогу, вымыць і выпрасаваць бялізну, згатаваць вячэру. Старайцеся не пускаць яе на вечарынікі. Яна бывае на вечарах для старшакласнікаў, і гэта зусім даволі для школьніцы. Апранайце скрамней. І пакуль дачка не пачне шанаваць Вас, не шыйце ёй нічога. лепш зрабіце што-небудзь сабе, а ёй скажыце: «Я працую і павінна апрацаваць добра. А ты сваім вучэннем і паводзінамі яшчэ,

не заслужыла нічога. Пачнеш добра вучыцца, дапамагаць мне дома, змяняцца і мае адносіны да цябе».

Падтрымлівайце цесныя кантакты са школай. Пра яе недастойныя паводзіны дома раскажыце класнаму кіраўніку. Няхай падзейнічаюць на яе класным калектывам; не дапаможа — звярніцеся да дырэктары. Няхай яе разам з Вамі, калі спатрэбіцца, выклічуць на педсавет. Няхай там яна раскажа аб сваіх недастойных паводзінах. Звярніцеся ў камсамольскую арганізацыю школы. Раю рэгулярна чытаць часопіс «Семья и школа», які, вядома, выпісвае Ваша школа. Там знойдзеце шмат каштоўных артыкулаў і аглядаў, а таксама пісем бацькоў, у якіх яны дзеляцца сваім вопытам выхавання.

Калі дачка скончыць сярэднюю школу, хай не стараецца ўладзіцца ў інстытут, а лепш ідзе працаваць у калгас. Тады яна, магчыма, ацэніць працу і зменіцца да лепшага. А вучыцца ніколі позна не будзе. Не выконвайце капрызів дачкі. Будзьце больш цвёрдыя з ёю. Думаю, што сумесна са школай Вам яшчэ ўдасца выправіць дачку.

Ф. Е. КІСЯЛЕВА,
настаўніца.

ШТО МОЖНА ПРЫГАТАВАЦЬ СА СВІНІНЫ?

Вяндліна. Для гэтага звычайна бяруць заднія або пераднія ногі свіной паўтушы, акуратна ачышчаюць іх, націраюць соллю, змешанай з салетрай і цукрам, кладуць у кадушку скурай уніз і пакідаюць у халодным памяшканні на працягу 10—12 дзён. Затым прыгатаўляюць расол, астуджаюць яго, заліваюць свініну і вытрымліваюць 15—20 дзён. Пасля гэтага падвешваюць яе на 3—4 дні для прасушкі.

На 1 кг свініны—100 г солі, 5 г салетры і 10 г цукру. Для расолу — 1 літр вады, 5—6 штук гваздзікі, 0,2 г карыцы, 10—12 зярнят пахучага перцу, 3—4 лаўровыя лісты.

Асабліва смачнай лічыцца вараная вяндліна. Каб прыгатаваць яе, трэба кавалак шынкі пакласці ў пасуду, заліць халоднай вадой і паставіць на агонь. Калі вада закіпіць, агонь паменшыць і варыць 3—4 гадзіны.

Вяндліну можна і запякаць. Для гэтага трэба шынку абмыць, з аднаго кілаграма жытняй мукі замесці цеста, як на хлеб, частку цеста раскласці тонкім слоём на бляху, зверху пакласці шынку і абмазаць цестам, што засталася. Пасля гэтага паставіць у духоўку на 2½ — 3 гадзіны. Калі пры праколванні драўляная палачка свабодна праходзіць у мяса, вяндліна гатова.

Шпіг. Зрэзанае з падскурнай часткі тушы свіное сала націраюць дробнай соллю. Затым сала кладуць шчыльнымі радамі ў скрыню, дно і сценкі якой загадзя пакрываюць пергаментнай паперай. Кожны рад сала перасыпаюць соллю. Праз 20 дзён шпіг гатовы. Захоўваюць яго ў сухім прахладным месцы. Пры засолцы можна дадаваць часночкі або пахучы перац.

На 1 кг сала — 150 г солі, 2 зубчыкі часнаку або 15 зярнят пахучага перцу.

Хатняя каўбаса. Прапусціць свініну праз мясарубку, а частку яе (палавіну) дробна нарэзаць, дадаць рэпчатый цыбулі або дробна рубленага часнаку, солі, крыху перцу і ўсё гэта старанна перамяшаць. Фаршам набіць тонкія свіныя кішкі. Захоўваць каўбасу ў халодным памяшканні, але не замарожваць. Такую каўбасу ядуць у смажаным

выглядзе. Перад прыгатаваннем яе паверхню наколаюць відэльцам. Падаюць з бульбяным пюрэ або тушанай капустай.

На 1 кг фаршу — 60 г цыбулі, ½ сталовай лыжкі солі, перац па смаку.

ХАТНЯЯ СЫРАКВАША

Многія любяць сыраквашу. Ёсць нямала спосабаў яе прыгатавання, вядомых гаспадыням. У якасці закваскі часта ўжываюць смятану, скарынку чорнага хлеба, а то і проста ставяць малако ў цёплае месца, чакаючы, пакуль яно само пачне скісаць.

Каб хутка, без клопатаў прыгатаваць смачную сыраквашу, трэба карыстацца для закваскі малака спецыяльнымі таблеткамі. Яны вырабляюцца лабараторыяй заквасак Усесаюзнага навукова-даследчага інстытута малочнай прамысловасці і прадаюцца ў аптэках. У прабірцы знаходзіцца 10 таблеток.

Для прыгатавання сыраквашы трэба браць толькі свежае малако. Закіпяціўшы і астудзіўшы да 50° паўлітра малака, яго выліваюць у чысты шклянны слоік або малочную бутэльку, абмытую крутым варам. У пасуду з малаком апускаюць адну таблетку закваскі, пасля чаго пасуду закрываюць чыстай паперай і ставяць у цёплае месца.

Праз 1½—2 гадзіны малако добра перамешваюць і пакідаюць пры той жа тэмпературы да ўтварэння згустка, на што патрабуецца 16—18 гадзін. Затым сыраквашу астуджаюць да 8—10° і захоўваюць пры гэтай тэмпературы.

Гатовае сыракваша, у сваю чаргу, можа быць выкарыстана ў якасці закваскі: адну чайную лыжку на шклянку закіпячонага і астуджанага да 50° малака. У гэтым выпадку працэс паскарэцца: заквашанае і добра перамешанае малако пры пакаёвай тэмпературы за 10—12 гадзін ператвараецца ў шчытную сыраквашу.

Сыраквашай можна заквашваць на працягу 5—7 дзён. Затым зноў ужываюць таблеткі. Значыць, адной прабіркі даволі, каб на працягу 50—60 дзён мець сыраквашу.

Прабірка з таблеткамі трэба захоўваць у сухім, цёмым і халаднаватым месцы.

ЯК АПРАНАЦЦА ДОМА

Дома мы любім хадзіць у халаце. У ім зручна, лёгка, халат не звязвае нашых рухаў.

Нажаль, большасць жанчын лічыць халат «хатняй» вопраткай, якую можна пашыць абы-як, носяць дома стаптаныя тапачкі і ходзяць з бігудзі. Мы рашуча супроць такіх адносін да халата. Нават самая прыгожая жанчына ў такім выглядзе будзе выглядаць неахайна і непрыгожа.

Халат трэба пашыць з матэрыялы, якая лёгка мыецца, зімой — лепш з фланелі, гладкай або з узорамі.

Калі вы гатуеце і прыбіраеце, абавязкова надзявайце фартух. Не забудзьце таксама, што тапачкі або туфлі трэба надзяваць на ўсю нагу, а не стоптваць заднікі.

Але нават у самым прыгожым халаце вы будзеце вы-

глядаць неахайна, калі ў вас на галаве бігудзі або валасы не расчэсаны. Старайцеся адразу ж, як толькі ўсталі з пасцелі, прычасацца. Гэта не зойме шмат часу, затое з самай раніцы вы будзеце выглядаць ахайна і акуратна.

Калі халат крыху панасіўся, папраўце яго. Раней за ўсё зношваюцца рукавы. Доўгі рукаў заўсёды можна пакараціць і зрабіць у тры чвэрці. Калі рукавы шырокія, збярыце іх вышэй локця і зрабіце манжэты. Каўнер, манжэты і клапаны на кішэнях лепш за ўсё асважыць кавалачком каліровай фланелі або шоўку, але так, каб колер аздобы гарманіраваў з колерам халата.

Старайцеся і дома выглядаць прыгожа і ахайна. Гэта важна для любой жанчыны.

(З польскага часопіса «Пшыяцёлка»).

АБ ТЫМ, АБ СІМ...

Падлога будзе блішчаць, калі пры мыцці яе ўваду дадаць дзве сталовыя лыжкі воцату.

Пакаёвыя кветкі не патрабуюць вельмі многа вады. Лішак вады небяспечней, чым недахоп яе: вада затапляе карэнне, яно пачынае гніць, і тады расліна траціць здольнасць убіраць у сябе ваду і гіне.

Вельмі цяжка зрабіць пятлю для гузіка на матэрыяле, які лёгка сыплецца. Нагрэйце нож, натрыце яго воскам і праткніце месца, дзе павінна быць пятля. Воск звяжа канцы ніцей і палегчыць абмётку пятлі.

Каб прышыць гузік да футравага паліто, пакладзіце паміж гузікам і паліто папярочную паперу. Калі прышыце гузік, выцягніце паперу. Гэта робіцца для таго, каб не прышыць варсінкі футра да паліто.

Мокры абутак трэба змазваць касторкай, тады ён захоўвае мяккасць пасля сушкі.

Карычневы абутак патрабуе асаблівай чысткі. Вазьміце тры лыжкі малака і змяшайце яго з адной чайнай лыжкай шкпінару, затым з дапамогай ватнага тампона змачыце абутак. Пасля гэтага пратрыце абутак мяккім шматком і змажце крэмам для абутку.

ЛЯЧЭННЕ НОВАКАІНАМ

За апошнія гады даволі шырока практыкуецца лячэнне некаторых захворванняў 2% новакаінам. Гэты метада асабліва эфектыўны пры лячэнні асоб пажылога ўзросту або заўчасна састарэлых.

Паводле думкі вядомага румынскага вучонага акадэміка Пархона, старасць не з'яўляецца нармальным станам арганізма, а правільней паталагічным, хваравітым або дыстрафічным (дыстрафія — гэта расстройства жыццёння тканак арганізма). Асноўную ролю адыгрывае пры гэтым парушэнне функцый залоз унутранай сакрэцыі (асабліва шчытавідай і наднырачнай залоз), якія адыгрываюць вялікую ролю ў працэсе заўчаснага старэння.

У румынскім інстытуце эндакрыналогіі і герпатрыі (герпатрыя — лячэнне старасці) добра вядома імя акадэміка Пархона. Тут ужо з 1951 г. праводзіцца лячэнне новакаінам асоб рознага ўзросту, хворых на рэўматызм, парушэнне кровазвароту ніжніх канечнасцей, склероз мозгу, кардыясклероз, артэрыясклероз, гіпертанію. І ва многіх выпадках дасягнуты вельмі эфектыўныя вынікі.

Супрацоўнікі інстытута апісваюць такі выпадак. Да іх паступіла хворая 93 год. У старой быў рэзкі ўпадак харчавання (вага 42 кг), значнае парушэнне памяці, рэзкае аслабленне слыху і зроку, дрыжэнне рук, скура пергаментная, валасы зусім сівыя. Ціск крыві 200/115. Хворую лячылі каля 8 год. Зараз яна адчувае сябе бадзёра. Пры-

была ў вазе на 4,5 кг. Аднавілася памяць, палепшыўся зрок і слых. Зноў адраслі валасы, афарбаваныя на 90%.

Аналагічныя вынікі дасягнуты і ў нас. Лячэнне 2% новакаінам вельмі нескладанае, яго можа прызначыць лечачы ўрач і праводзіць як у стацыянарных умовах, так і амбулаторна і дома.

Асаблівага рэжыму лячэнне новакаінам не патрабуе. Рэкамендуецца пазбягаць кіслата, нікаціну, алкаголю і ўзбуджаючых (кавы, чаю).

Тэхніка лячэння простая. Спачатку правяраецца, як арганізм хворага пераносіць новакаін. Першы ўкол у 0,5 см³ робіцца падскурна, на другі дзень уведзіцца 2 см³ унутрымышачна. Калі хворы добра перанёс пробныя ін'екцыі (адсутнасць слабасці, анямнення, моташнасці), пачынаецца асноўны курс лячэння. Робяць 12 ін'екцый па 5 см³ 2% новакаіну, 3 уколы ў тыдзень. Пасля першага курса ў 12 ін'екцый робяць 10-дзённы перапынак, затым пачынаюць новы курс з перапынкам у 10 дзён і г. д.

Знясіленым людзям рэкамендуецца рабіць перапынкі па 20 дзён і ўводзіць не больш як па 2—2,5 см³ новакаіну.

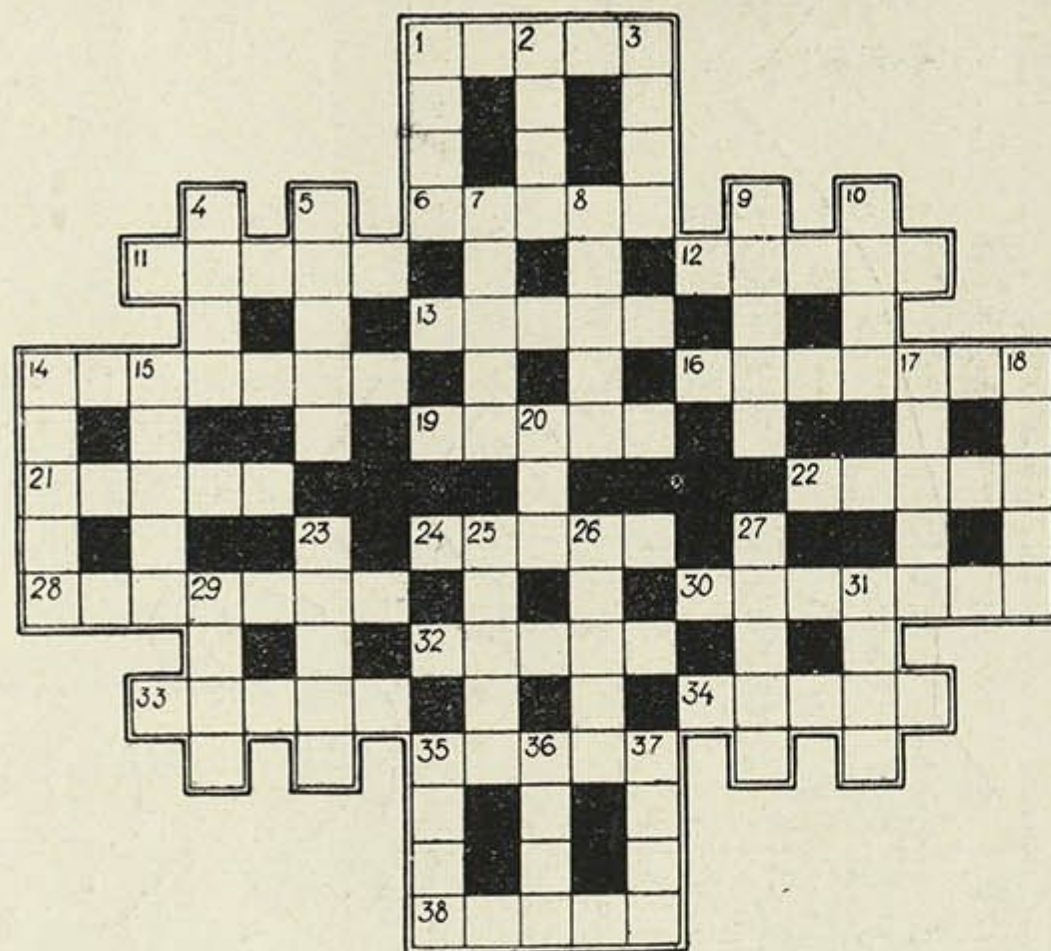
Эфект лячэння адчувальны пры працяглым лячэнні.

Лячэнне новакаінам, як новы метада, патрабуе далейшага вывучэння і можа праводзіцца толькі па прызначэнню лечачага ўрача, пры адпаведных медыцынскіх паказаннях і пасля неабходных аналізаў.

Доктар А. Іофе.

КРАСВОРД

Склала Кацярына ЛАШКОВА

Па гарызанталі: 1. Каштоўны камень. 6. Балотная трава. 11. Мужчынскі голас. 12. Войска. 13. Надпіс на канверце. 14. Горад у БССР. 16. Саюзная рэспубліка. 19. Павага да сябе. 21. Беларускі кампазітар. 22. Беларуская паэтка. 24. Халодная зброя. 28. Адзін з выхаванцаў А. С. Макаренкі. 30. Вядомы беларускі паэт. 32. Дзіцячы піянерскі лагер на Чорным моры. 33. Класік узбекскай літаратуры. 34. Чалавек за плугам. 35. Буйны праявічны твор. 38. Курорт на Чорным моры.

Па вертыкалі: 1. Архітэктурнае збудаванне. 2. Летуценне. 3. Пара года. 4. Электрамагнітная прылада. 5. Народнасць на поўначы СССР. 7. Опера Рымскага-Корсакава. 8. Магазін. 9. Шырокая дарога. 10. Прылада для рэзання. 14. Адзінка напружання. 15. Салодкае рэчыва. 17. Прыток Обі. 18. Савецкі пісьменнік. 20. Рака ў Афрыцы. 23. Прыток Камы. 25. Крованосная артэрыя. 26. Месца паказаў у цырку. 27. Рака ва Францыі. 29. Жыхар краін Блізкага Усходу. 31. Горад у Крыму. 35. Горная парода. 36. Пахучая трава. 37. Рака ў РСФСР.

АДКАЗЫ НА КРАСВОРД, ЗМЕШЧАНЫ У № 12 за 1957 год

Па гарызанталі: 1. Фокус. 7. Ветэран. 8. Эпіграф. 10. Катэдр. 11. Пенал. 12. Бетон. 15. Крос. 16. Сувенір. 17. Одэр. 21. Мілан. 22. Бекас. 26. Лава. 27. Бакеліт. 28. Таль. 31. Трыер. 32. Маркс. 33. Ферма. 35. Крэзот. 36. Часопіс. 37. Афіша. Па вертыкалі: 1. Франк. 2. Сапёр. 3. Фельетон. 4. Рэктар. 5. Егіпет. 6. «Раймонда». 9. Этылен. 13. Фуганак. 14. Нівелір. 15. Канал. 18. Раяль. 19. «Вій». 20. Мак. 23. Уверцюра. 24. Венера. 25. Хадкевіч. 29. Геолаг. 30. Баржом. 33. Флора. 34. Асака.

АДКАЗЫ НА «МАЛЕНЬКУЮ ВІКТАРЫНУ»

(гл. № 12 часопіса за 1957 г.)

1. «Р. В. С.». 2. Тэлеграфіст Яць. 3. Літара «Ф».

На першай старонцы вокладкі: Масюк Аляксандра Нікіцічна — перадавая даярка калгаса «1 Мая» Слуцкага раёна.

Акварэль П. Уласевіча.

Міжнародная дэмакратычная федэрацыя жанчын выпускае штомесячны грамадска-палітычны ілюстраваны часопіс «ЖАНЧЫНЫ СВЕТУ», які выдаецца на пяці мовах: французскай, англійскай, іспанскай, нямецкай і рускай.

У часопісе сістэматычна асвятляецца дзейнасць і вопыт Міжнароднай дэмакратычнай федэрацыі жанчын і яе нацыянальных арганізацый, якія выступаюць за мір, за правы жанчын, за палепшэнне становішча дзяцей.

У часопісе «Жанчыны свету» чытач знойдзе артыкулы і выказванні віднейшых дзеячоў міжнароднага жа-

ночага руху па важнейшых міжнародных праблемах, пісьмы жанчын з усіх куткоў зямнога шара, якія ярка і непасрэдна расказваюць аб іх жыцці, рабоце, барацьбе.

У 1958 годзе рускае выданне гэтага часопіса будзе выходзіць у СССР. Падпіска на яго (з трэцяга нумара да канца года) прымаецца ў аддзелах «Саюздруку», у канторах і аддзяленнях сувязі, пунктах падпіскі на прадпрыемствах, ва ўстановах, арганізацыях і іх грамадскіх ўпаўнаважаных. Нумары першы і другі часопіса будуць прадавацца ў кіёсках «Саюздруку».

Камітэт савецкіх жанчын

Адказы рэдактар А. П. Ус. Рэдакцыйная калегія: К. А. АБУШЭНКА, М. Н. БАРСТОК, Г. Л. ДАЗОРЦАВА, А. Н. ЗАХАРАВА, М. Ф. НІКІФАРАВА, Ф. А. НОВІКАВА, А. І. ФЕДАСЮК, В. І. ФІЛІПАВА.

АТ 03705

Журнал «Работница и крестьянка» на беларуском языке. Издание ЦК КП Белоруссии.

Падпісана да друку 9/І 1958 г. Адрас рэдакцыі: Мінск. Праспект імя Сталіна. Дом друку. Пакой 23. Тэлефон 3-17-51.

1964 г.

Библиотека
И. М. Г. И. И. И.
Л. И. И. И. И.
Л. И. И. И. И.

92